

SONDAJUL ARHEOLOGIC DE LA TÂNCĂBEȘTI-BENZINĂRIE, COMUNA SNAGOV, JUDEȚUL ILFOV. AȘEZAREA DIN SECOLUL VI D. HR.

dr. Vasilica Sandu-Cuculea

În perioada 21 august – 26 septembrie 1995 un colectiv¹ al Muzeului de Istorie și Artă al Municipiului București² a efectuat o săpătură arheologică de sondaj în situl Tâncăbești-Benzinărie³. Acesta este situat pe malul sudic al lacului Snagov, imediat la vest de șoseaua București-Ploiești, pe un bot de terasă înaltă, delimitat de două vâlcele, afluate Snagovului. Botul de terasă are în profil aspectul unui mamelon cu panta abruptă spre nord, către lac și mai domoală, în special către vâlceaua dinspre vest (Pl. I/2).

Stațiunea a fost descoperită în 18 septembrie 1986⁴, cu ocazia unor cercetări arheologice de suprafață, efectuate pe câmpul dintre pâraul Vlăsia și lacul Snagov, în scopul acordării avizului de fezabilitate pentru lucrări de hidroameliorații. Materialul arheologic recoltat de pe arătură data din secolul I î. Hr., secolele II-III, VI-VII d. Hr. și din epocile medievală și modernă.

Geografic, situl se află în Câmpia Snagovului, o subdiviziune aflată în treimea nordică a câmpiei Vlăsiei. Bogatele resurse naturale de trai ale microregiunii explică preferința comunităților umane care, de-a lungul istoriei și-au ales loc de așezare aici. Resturile numeroaselor așezări statornice, datând din neolitic până în timpurile noastre sunt răspândite pe o fâșie lată de 75-150 m, de-a lungul ambelor maluri ale Snagovului, de la izvoare până la vărsarea în râul Ialomița⁵.

Partea nord-estică a sitului Tâncăbești-Benzinărie a fost distrusă prin excavații repetate. Prima, pentru construirea apoi lărgirea la patru benzi a șoselei București-Ploiești

¹ Colectivul a fost format din Vasilica Sandu – responsabil de șantier, Fănica Miu și Eugen Mocanu – membri.

² Azi Muzeul Municipiului București.

³ Din punct de vedere administrativ suprafața de teren pe care se află acest sit ține acum de satul Tâncăbești, nu de Vlădiceasca, așa cum s-a consemnat atunci când au fost publicate și descoperirile arheologice făcute pe malurile Snagovului. Vasilica Sandu, *Cercetările arheologice de suprafață din nordul Sectorului Agricol Ilfov*, în CAB IV, 1992, p. 297, nr. 26.

⁴ Cercetarea de suprafață au fost efectuate de arhg. Vasilica Sandu împreună cu Gabriel Stan și Paul Daniel Zaharia (care la acea dată erau studenți în anul II la Facultatea de Istorie din București)

⁵ Pe malurile a Snagovului au fost efectuate cercetări sistematice de suprafață, în anul 1986 de către subsemnata împreună cu studenții Carol Căpiță, Alexandru Dan Toader, Gabriel Stan și Zaharia Paul Daniel, (Vasilica Sandu, în *op. cit.*, p. 294-301 și nota 1) și în anul 1999, cu ocazia definitivării documentației pentru Planul Urbanistic General al comunei Snagov, de către subsemnata împreună cu Bogdan Tănăsescu (descoperiri inedite).

și amenajarea unui refugiu rutier, prin anii '60 ai secolului XX. A doua a fost declanșată cu ocazia amplasării unei stații de pompare a apei din lacul Snagov, pentru irigarea culturilor agricole din vecinătate. Cea mai amplă distrugere a acestei porțiuni a avut loc în anul 1994, când fără aviz și supraveghere arheologică au fost efectuate excavații pentru construirea unei benzinării private aparținând companiei *Procter & Gamble*, devenită în prezent *Agip*, lucrare care a fost depistată de noi, întâmplător. Nici jumătatea nord-vestică n-a scăpat de la distrugere. În a doua jumătate a anului 1996, pe panta și platoul terasei înalte s-a construit un complex de case de agrement și o șosea de acces spre șoseaua București-Ploiești⁶. Pe suprafața excavată pentru fundații și subsoluri, mai mult ca sigur că au fost interceptate și complexe de locuire antice, care au dispărut pentru totdeauna, odată cu pământul evacuat.

În profilele de excavație de lângă benzinărie, s-a constatat prezența a două gropi de bordeie și a mai multor gropi menajere, unele având forma tronconică. Din cauza înălțimii de peste 6 m a profilului de excavație, din umplutura acestor complexe de locuire, nu s-a putut extrage material arheologic cu care s-ar fi putut face încadrarea lor cronologică.

Săpătura de sondaj a fost declanșată deoarece trebuia precizată cronologia complexelor de locuire apărute în profilul casetei săpate pentru construirea anexelor benzinăriei. În alte secțiuni pe care inițial, ni le propusesem să le săpăm, se dorea lămurirea stratigrafiei așezărilor succesive semnalate anterior prin cercetări de suprafață, tipul complexelor de locuire din fiecare așezare și răspândirea diverselor așezări pe suprafața stațiunii. Săpătura arheologică devenise necesară și pe considerentul că pe teritoriul Sectorului Agricol Ilfov (astăzi jud. Ilfov), între pârâul Colentina cu salba lui de lacuri și râul Ialomița, pe un teritoriu relativ mare din jumătatea central-nordică a Câmpiei Române, unde pentru anumite epoci pre și protoistorice se semnalaseră prin cercetări de suprafață existența a numeroase așezări, s-au făcut săpături arheologice numai la Otopeni⁷ și la Grădiștea „La Ceair”⁸.

Cu toate că am dispus de bani de săpătură suficienți, aceștia nu s-au putut cheltui din cauza penuriei de forță de muncă sezonieră din satele apropiate. În plus, ritmul lucrărilor a fost îngreunat de gradul foarte mare de tasare și de uscăciune a pământului, datorată secetei din vara anului 1995. Săpătura nu se putea efectua decât dacă era precedată de o suficientă îmbibare cu apă a pământului, care a fost cărată cu gălețile din lacul Snagov.

Din cauza motivelor arătate mai sus, s-a săpat numai o secțiune (S I) de 24 m lungime și 2 m lățime, din care s-au deschis trei casete. S I a fost trasat pe direcția NS,

⁶ Lucrarea a fost descoperită de noi întâmplător. Primăria comunei Snagov știa încă din anul 1992 că acolo este sit arheologic și, cu toate acestea a eliberat autorizație de construcție, fără a condiționa beneficiarului necesitatea eliberării de sarcină istorică prealabilă sau măcar supraveghere arheologică pe timpul lucrărilor, conform legislației în vigoare.

⁷ Valeriu Leahu, *Săpăturile arheologice de la Otopeni (I)*, în București, VI, 1968, p. 27-41; Idem, *Săpăturile arheologice de la Otopeni (II)*, București, VII, 1969, p. 5-12.

⁸ Augustin Ulanici, George Trohani, *Săpăturile de la Greci, com. Grădiștea, jud. Ilfov în Cercetări arheologice*, MIRSR, I, 1975, p. 77-99; Augustin Ulanici, *Noi cercetări la Greci, jud. Ilfov, în Cercetări arheologice*, III, 1979, p. 9-26.

aproximativ perpendicular pe direcția terasei, pe o suprafață de teren care nu mai fusese cultivată de câțiva ani și era acoperită cu o vegetație spontană deasă, ce depășea 1,00 m înălțime. Colțul nord-estic al S I era la circa 3 m vest de profilul de excavație dinspre benzinărie iar capătul nord-vestic la circa 12,75 m distanță, pe direcția 344° NVN – 164° SES, de construcția ghețării și la 32,20 m distanță, pe direcția 309° VNV – 129° ESE, de stâlpul din beton armat al rețelei de transport a energiei electrice care tranzitează și situl Tâncăbești-Benzinărie. Săpătura în S I a fost precedată de un sondaj făcut într-o casetă cu latura de 1 m. Suprafața totală explorată a fost de 82 m.p.

Situația stratigrafică

În profilele S I, de la nivelul de călcare al anului 1995 s-a constatat următoarea stratigrafie verticală:

1. Lentilă de nisip și pietriș, materiale de construcție care au rămas de la o depozitare temporară, de dată recentă, deoarece acestea suprapuneau stratul arabil, fără a se fi amestecat încă cu el. Lentila lipsea în capătul nordic al S I, atinge grosimea de 0,08 – 0,10 m în dreptul B. 2, avea 0,05 m în dreptul metruului 20 și se îngroșa la 0,10 – 0,12 m în dreptul metruului 24.

2. Strat arabil, cenușiu-negricios, prăfos, de numai 0,10 - 0,12 m grosime, arăturile din ultimii ani fiind aici, superficial efectuate. Era amestecat cu moloz, fragmente de sârmă, de cărămizi și ceramică modernă.

3. Strat negricios-cenușiu, foarte tasat și crăpat din cauza secetei prelungite, gros de 0,10 - 0,18 m, conținând atât resturi arheologice antrenate din straturile profunde: fragmente de chirpici, pietre arse în foc și vase din lut ars geto-dacice, din secolele VI și X d. Hr. Tasarea excesivă a acestui strat se datorează atât compoziției lui cât și manevrelor unor utilaje mecanice grele pentru: efectuarea în zonă a unor lucrări într-un anotimp umed, cum au fost spre exemplu, acelea de montare a stâlpilor din beton pentru rețeaua de transport a energiei electrice; săparea unei gropi interceptată în marginea estică a săpăturii arheologice, unde au fost aruncate și îngropate deșeuri de construcție și, în mai mică măsură, de exploatarea ghețării construite cu mulți ani în urmă, pe platoul terasei ocupate de sit. Pământul din acest strat s-a desprins sub formă de bolovani, mai mici sau mai mari, dar numai după introducerea apei în crăpături, deosebindu-se astfel ușor de nivelul de deasupra și de cel de dedesupt și prin modul cum s-a comportat în timpul săpării lui.

4. Strat negricios, cu granulație mazăroasă, de 0,05 – 0,08 m grosime. Conține multe fragmente de chirpici. În el s-au conturat gropile complexelor de locuire ale așezării din secolul VI d. Hr.

5. Strat negricios-castaniu de 0,05 - 0,07 cm grosime. Aparține unei așezări din secolele II-III d. Hr.⁹ din care, în strat sau antrenate în nivelele superioare, au fost descoperite o serie de fragmente de vase, unele modelate cu mâna, din pastă cu cioburi pisate (Pl. III/1), altele modelate pe roată din pastă fină, arsă gălbui, cărămiziu sau cenușiu, (Pl. III/3-5) sau din pastă cu puțin nisip, arsă la cenușiu (Pl. VII/1).

⁹ Puținul material arheologic descoperit deocamdată în stratul cultural sau pe arătură nu permite nuanțarea cronologiei în cadrul intervalului secolelor II-III d. Hr.

6. Strat castaniu, de la aproximativ 0,55 m adâncime. În el au fost săpate gropile complexelor de locuire din secolul VI, interceptate pe S I.

Pe S I, stratul negricios-castaniu dispăre complet în dreptul metrului 17, iar cel negricios în dreptul metrului 22, spre capătul secțiunii stratul castaniu fiind suprapus direct de stratul negricios-cenușiu tasat, medieval-modern. Asta înseamnă că în partea răsăriteană a botului terasei pe S I a fost surprinsă limita sudică a vetrei locuite a așezărilor din secolele II-III și VI d. Hr. La cercetarea de suprafață efectuată pe arătură am constatat că resturi rare de locuire constând în fragmente ceramice, chirpici și cărbune erau răspândite spre sud până la circa 100 m distanță de la buza terasei.

Pe S I au fost descoperite: o vatră în aer liber, două locuințe parțial îngropate în pământ, un bordei și o groapă menajeră¹⁰ (Pl. II). Toate aparțin aspectului cultural Ipotești-Ciurel-Cândești.

Complexe de locuire

Vatra în aer liber (V. I). A apărut la 1,75 m sud, de la capătul nordic al S I. Resturile ei, constând în chirpici, cărbune și cenușă erau răspândite de jur împrejur, pe o suprafață cu raza de 1,25 m (Pl. II). Pe nivelul de călcare al epocii, au fost observate urmele câtorva gropițe, mai vizibile în stratul negricios-castaniu de dedesupt, despre care, nu ne-am putut pronunța dacă au rămas de la parii înfipti intenționat în pământ, pentru fixarea unui acoperiș deasupra vetrei, ori au fost săpate ulterior de animalele subpământene. Vatra propriu-zisă era ușor albiată și avea în plan forma aproximativ ovală (0,65 x 0,60 m). Fusese deteriorată din vechime. Din vatra originală cu crustă pietrificată de culoare alburie, groasă de 0,01 m, se păstrase numai o mică porțiune, de 0,18 x 0,10 m, în marginea sud-vestică. Pe restul suprafeței, la 0,03 – 0,04 m sub nivelul crusteii pietrificate, s-a găsit numai baza vetrei, din pământ ars la roșu. Pe vatră erau fragmente de vâlătuci și de vase ceramice, o bară din fier, dreptunghiulară în secțiune, ușor îndoită (Pl. X/4)¹¹ și oase de animale.

Fragmentele ceramice recoltate fac parte din opt vase modelate cu mâna reprezentând un procent de 80 % și două modelate pe roată, deci 20% (vezi Tabelul). Toate sunt de producție autohtonă. Deasupra vetrei, printre alte piese era și un fragment mic de la un pahar din lut¹², restul vasului (Pl. IV/9) fiind găsit pe podeaua locuinței învecinate B. 1b, unde a fost inclus în statistica ceramicii

Locuința nr. 1 (B. I). Colțul estic a fost distrus de o groapă făcută recent, dacă ținem seama de compoziția umpluturii ei: bucăți de ciment și de fier beton, fragmente mari de stâlpi din beton armat care aveau compoziția și aspectul asemănătoare celor montați de curând la rețeaua electrică ce tranzita și suprafața acestui sit arheologic.

¹⁰ Vasilica Sandu, Fănica Miu, *Vlădiceasca, satul Tâncăbești, comuna Snagov, Sectorul Agricol Ilfov*, în *Cronica Cercetărilor arheologice*, Brăila 1996, p. 137-138 și 198.

¹¹ Desenele în creion/hârtie și tuș/calc au fost realizate de semnătura acestor rânduri.

¹² La cercetarea preliminară a materialului arheologic, despre acest fragment de pahar s-a crezut că provine de la o lingură de lut: Vasilica Sandu, Fănica Miu, în *op. cit.*, p. 138. La o analiză mai atentă, înmănată de restaurare, s-a constatat că el făcea parte din paharul descoperit pe podeaua B. 1b.

Stratigrafic, la această locuință au fost surprinse două faze de funcționare:

În faza veche notată *B. 1a*, groapa de formă poligonală avea dimensiuni mai mari ($L = 3,83$, $l = 3,70$ m) și intrarea pe latura nord-vestică, marcată de un ieșind și o treaptă de coborâre, aflată la 0,50 m adâncime. Podeaua era la 0,60 m în partea nordică și 0,70 m adâncime în partea sudică (Pl. II). Diferența de nivel se datorează configurației actuale a terenului și nu înclinării ei din vechime. Nu fusese amenajată special, prin bătătorirea intenționată a pământului și lipirea lui cu lut. Umplutura era din pământ cenușiu tasat și conținea puține bucăți mici de lemn carbonizat. Adâncimea gropii, de numai 0,30 - 0,35 m, raportată la nivelul de călcare al secolului VI d. Hr. conferă acestei faze a construcției caracterul de locuință parțial îngropată în pământ.

În faza a doua, notată *B. 1b*, considerăm că este vorba de o reconstruire pe același loc a locuinței deteriorate din faza *B. 1a*. Conturul gropii acestei locuințe s-a deosebit ușor, prin culoarea negricioasă, accentuată din cauza numeroaselor bucăți mărunte de lemn carbonizat din compoziția umpluturii. Groapa era înscrisă în cea a locuinței *B. 1a*. Avea forma aproape pătrată cu colțurile rotunjite și dimensiuni mai mici ($L = 3,60$ m; $l = 3,10$ m). Podeaua aflată la 0,80 m adâncime nu fusese amenajată. Adâncimea la care se află podeaua încadrează locuința din această fază în categoria bordeielor. În cele trei colțuri păstrate și la mijlocul laturilor sud-vestică și nord-vestică au fost găsite nișe săpate în pereții gropii. Nișele de pe mijlocul laturilor au servit la fixarea stâlpilor de susținere ai acoperișului iar cele din colțuri au fost folosite la asamblarea pereților locuinței, din bârne orizontale în sistemul „coadă de rândunică”. Deoarece nu se putea folosi de rezistența naturală a malului, pentru că acesta avea numai 0,10 - 0,20 m înălțime deasupra podelei, meșterul a ales această soluție. Pereții din bârne au permis ca între ei și peretele gropii locuinței *B. 1a* să se facă o pomostire cu pământ adunat de pe nivelul de călcare al epocii, ipoteză susținută de sărăcia în material arheologic a umpluturii *B. 1a*.

Metoda de construire a locuinței *B. 1b* cu pereți din bârne orizontale, prinse în colțuri în sistemul „coadă de rândunică”, este singulară în așezările din Câmpia Munteniei, cercetate și publicate până acum. A fost surprinsă numai în Subcarpații Munteniei, în așezările din microzona Văii Budureasca: la Budureasca 3, Budureasca 4 (B. 15 și B. 19)¹³, Budureasca 5, Budureasca 9 și la Bozieni¹⁴, com. Fântânele din jud. Prahova. Ca și pe Valea Budureasca, nișelor nu le corespundea gropițe în podea. Deci stâlpii și pereții din bârne s-au sprijinit pe tălpi de lemn, dispuse de-a lungul pereților. Să fie oare opera unui meșter constructor ambulant sau să fie vorba de un grup de populație coborâtă din dealurile subcarpatice suprapopulate în câmpie, într-o perioadă de stabilitate politică. Cuptorul locuinței fazei *B. 1b* a fost amenajat într-un bloc de pământ cruțat, în colțul estic al locuinței. Din acesta s-a păstrat numai o mică parte din peretele și soclul din pământ cruțat dinspre vest, precum și o porțiune din vatra pietrificată, amenajată la

¹³ Victor Teodorescu, Vasile I. Dupoi, Marinela Peneș, Dan Lichiardopol, Gh. Panait, *Stațiunea arheologică Budureasca, jud. Prahova (Complexele daco-romane și străromânești)*, în *Materiale și cercetări arheologice*, partea a II-a, București, 1993, p. 374, Fig. 10.

¹⁴ Victor Teodorescu, Vasile I. Dupoi, Marinela Peneș, Dan Lichiardopol, Gh. Panait, în *op. cit.*, p. 379, 385, nota 34.

nivelul podelei. Înălțimea de numai 10 cm a matorului de pământ cruțat (cât reprezintă de fapt și diferența de nivel între cele două podele) arată că nu s-a folosit cuptorul locuinței *B. 1a*, ci s-a construit altul, prin scobire, într-un bloc de pământ castaniu cruțat sub podeaua acesteia. Partea superioară și bolta cuptorului fazei *B. 1b* au fost construite artificial, probabil dintr-o rețea de nuiele lipite cu lut.

Modalitatea aceasta de construcție a cuptorului, în cazul existenței unui bloc scund de pământ cruțat, a fost surprinsă în microzona bucureșteană la locuința (notată *B. 42*) de la Bălăceanca-Ecluză¹⁵ și în vestul Munteniei în locuința nr. 5 din așezarea de la Dulceanca IV¹⁶, datată în prima jumătate a secolului VI d. Hr.¹⁷.

Pământul de umplutură al *B. 1b* conținea pe lângă numeroasele fragmente de cărbune de lemn de diverse mărimi, granule de chirpic, fragmente de vase ceramice și de vâlătuci între care unul cilindric (Pl. VIII/9) și câțiva bifurcați (Pl. VIII/4,7,10) aflați pe podea, în apropierea cuptorului. Aspectul podelei și al pereților nu indică urme de incendiu. Fragmentele de cărbune au fost aruncate aici împreună cu alte resturi menajere, după abandonarea locuinței.

Materialul arheologic mărunț provine din pământul de umplutură al locuinței *B. 1b*. El a fost găsit pe două nivele principale de umplere: primul la - 0,40 - 0,55 m; al doilea deasupra podelei, între 0,70 - 0,75 m adâncime.

Nivelul de deasupra, credem că a reprezentat o fază de umplere legată de încetarea funcționării locuinței învecinate *B. 2*. Ipoteza aceasta este susținută de găsirea în acest nivel a unui fragment din corpul unei oale-borcan. Fundul, ars secundar al aceiași oale-borcan s-a găsit deasupra podelei locuinței *B. 2* (Tabelul I).

În jumătatea nordică la 0,40 - 0,45 m adâncime s-a găsit un fragment din umărul și gâtul unei oale-borcan de factură autohtonă, modelată cu mâna din pastă care conținea rare bobite de nisip și cioburi pisate și fusese arsă la negru. Acesta păstra pe el două amprente de pandantivi stelați, făcute în pasta moale (Pl. X/12). Amprețele au fiecare 13 mm înălțime și 10 mm lățime. Înclinăm să credem că este vorba de un singur original amprentat mai mult sau mai puțin adânc, de două ori. Tortița de suspendare, în formă de inimioară alcătuia cu cerculețul din sârmă, de care erau prinse trei grupuri din câte trei granule, dispuse în triunghi, un motiv în forma cifrei „8”. Considerăm că amprentarea s-a făcut în scop decorativ, pentru că acea zonă curbă a vasului nu putea servi de tipar pentru turnarea unor astfel de obiecte de podoabă. Moda de decorare a vaselor prin ștampilare este de tradiție antică și s-a perpetuat în Imperiul romano-bizantin, unde au fost preferate simbolurile creștine. Pe o farfurie de la Sadovec datând din secolele V-VI d. Hr. au fost ștampilate o cruce și în prelungirea brațelor, niște motive în forma cifrei „8”¹⁸. În mod firesc ne punem întrebarea, dacă pandantivul original a

¹⁵ Vasilica Sandu-Cuculea, *Săpături inedite*.

¹⁶ Suzana Dolinescu-Ferche, *Habitats des VIe et VIIe siècles de notre ère à Dulceanca IV*, în *Dacia*, N.S., 36, p. 128-131, Fig. 3/1; Idem, *Cuptoare din interiorul locuințelor din secolul al VI-lea e.n. de la Dulceanca*, în *SCIVA*, 46, 2, p. 183, Fig. 18/4-5.

¹⁷ Eugen S. Teodor, *Ceramica așezărilor din secolul al VI-lea de la Dulceanca*, în *Istro-Pontica*, Tulcea, 2000, p. 328.

¹⁸ Michael Mackensen, *Importierte Feinkeramik aus Sadovec*, în *Syna Uenze, Die spätantiken Befestigungen von Sadovec (Bulgarien). Ergebnisse der deutsch-bulgarisch-österreichische Ausgrabungen (1934-1937)*, München, 1992, vol. I, p. 236-237, Fig. 1/5.

fost în așezare. Fragmentul de vas care poartă cele două amprente este diferit de restul materialului ceramic, numai în privința culorii. Nu știm dacă vasul din care provine a fost produs în această așezare. Având însă în vedere că din așezarea de la Tâncăbești-*Benzinărie* s-a cercetat o suprafață foarte mică, este posibil ca în altă parte a ei să fie mai multă ceramică neagră ori negricioasă, așa cum am constatat și la Bălăceanca-*Ecluză*. Pandantivul stelat original putea să fie un produs de import de la sudul Dunării, dar putea la fel de bine să fi fost realizat și în teritoriul nord-dunărean. Dovada că acest tip de podoabă a putut să fie produs și la nordul Dunării o constituie două tipare pentru turnat pandantivi în tehnica granulației, în formă de ciorchinași și de semilună care au fost găsite la Budureasca 4, într-o groapă datată în secolul V d. Hr.¹⁹ sau în prima jumătate a secolului VI după altă părere²⁰. Ampretele de pe peretele oalei-borcan de la Tâncăbești-*Benzinărie* arată clar că este vorba numai de pandantivi stelați, fără alte accesorii.

Până acum în spațiul carpato-danubian nu au fost descoperiți pandantivi stelați ci numai cercei cu pandantiv stelat realizați în tehnica granulației, în Muntenia fiind cunoscuți cei de la Ceptura de Sus²¹ și la Sărata-Monteoru²². Aceștia sunt însă niște modele mai evolute. Luând în calcul tehnica în care au fost executați și simplitatea modelului (cu câte trei granule pentru fiecare grup) avem termen de comparație numai cu cerceii descoperiți la Beroe-Piatra Frecăței, jud. Tulcea²³ și cu cei de la Sadovec (Bulgaria)²⁴, aceștia din urmă datați în a doua jumătate a secolului VI d. Hr.²⁵. Ca atare, pandantivii ampretați pe fragmentul de oală de la Tâncăbești-*Benzinărie*, pot fi datați pe la mijlocul secolului VI d. Hr.

În jumătatea sudică a *B. Ib*, la 0,40 – 0,50 m adâncime, s-a găsit un fragment dintr-o lupă de fier și altul de zgură de fier. La – 0,50 m era o jumătate de fusaiolă, de culoare maronie, modelată din pastă cu rare pietricele, decorată cu striuri orizontale (Pl. X/2). Fusaiole asemănătoare s-au descoperit în așezarea din secolele V-VI de la Ipotești²⁶ și în cea de la Budureasca²⁷, etc. S-au mai recuperat: o verigă din tablă de bronz la – 0,50 m (Pl. X/6) și un fragment dintr-un obiect din fier la – 0,55 m (Pl. X/8).

¹⁹ Radu Florescu, Ioan Miclea, *Strămoșii românilor. Vestigii milenare de cultură și artă. Vol. II Daco-romanii*, București, 1980, p. 212, nr. 821-822.

²⁰ Alexandru Madgearu, *Continuitate și discontinuitate la Dunărea de Jos în secolele VII-VIII*, București, 1997, p. 45.

²¹ Victor Teodorescu, *O nouă cultură arheologică recent precizată în țara noastră: Cultura Ipotești-Cândești (sec. V-VII e.n.)*, Sesiunea de comunicări științifice a Muzeelor de Istorie, vol. II, București, 1971, p. 108 și 126, Fig. 2/9.

²² Dan Gh- Teodor, *Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V-XI e.n.*, Iași, 1981, p. 35, Fig. 9/2-4; Alexandru Madgearu, *Continuitate și discontinuitate culturală la Dunărea de Jos în secolele VII-VIII*, București, 1997, p.45-46, Fig. 17.

²³ Uwe Fiedler, *Studien zu Gräberfeldern des 6 bis 9 Jahrhunderts an der unteren Donau*, Bonn, 1992, p. 53, Fig. 4/13-14.

²⁴ Ivan Welkov, *Eine Gotenfestung bei Sadowetz (Nordbulgarien)*, în Germania, 19, 1935, p. 149-158, Pl. 17/2,6; Syna Uenze, *Die spätantiken Befestigungen von Sadovec (Bulgarien). Ergebnisse der deutsch-bulgarisch-österreichische Ausgrabungen (1934-1937)*, München, 1992, vol. I, p. 164, Fig. 9/4 și vol. II, Pl. 124/3-4.

²⁵ Syna Uenze, în *op. cit.*, vol. I, p. 166.

²⁶ Petre Roman și Suzana Ferche, *Cercetările de la Ipotești (jud. Olt)*, în SCIVA, 29, 1, 1978, p. 85, Fig. 9/5.

²⁷ Victor Teodorescu, în *op. cit.*, p. 126, Fig. 2/3.

Nivelul inferior reprezintă momentul încetării funcționării acestei locuințe, deci obiectele recuperate considerăm că au fost cele folosite și abandonate de locatarii bordeiului *B. 1b*. La 0,75 m adâncime, pe podea, s-a găsit o piesă de formă paralelipipedică din pastă cu rare pietricele, arsă la cărămiziu-marونی, de 0,045 m lungime, 0,030 m lățime și 0,011 m grosime (Pl. X/3) care avea pe una din fețe două mici impresiuni, aproape rotunde²⁸. Acum cele două impresiuni par mai degrabă a fi rezultatul desprinderii întâmplătoare a două pietricele din masa piesei. Pe una din fețele laterale s-a amprentat în lutul moale o tulpină de plantă. Tot deasupra podelei era un fragment din lama unui cuțit de fier (Pl. X/9), la - 0,70 m și un fragment dintr-un obiect de fier (Pl. X/11).

Fragmentele ceramice recoltate din cele două nivele de umplere provin de la 18 vase modelate cu mâna (62,07 %) și de la 11 exemplare modelate pe roată (37,93%). Două fragmente sunt de la un vas de provizii (Pl. V/1) care, după profil, pare a fi un import romano-bizantin. Vase asemănătoare în privința profilului buzei și al corpului, dar care aveau și două torți au fost descoperite în provinciile dunărene ale Imperiului romano-bizantin, respectiv în Scythia la Telița-Valea Morilor²⁹ și în Moesia la Iatrus-Krivina și datează din a doua jumătate a secolului VI³⁰. În mediul autohton un vas de provizii din pastă zgrunțuroasă apropiat ca profil al buzei și gâtului a fost descoperit numai în așezarea din secolele IV-V de la Cireșanu³¹.

Pe podeaua acestei locuințe au fost găsite câteva fragmente de vase care aveau pe pereții interiori resturi organice carbonizate. Alte fragmente au fost arse secundar (vezi Tabelul).

Locuința nr. 2 (B. 2). A fost amenajată la circa 1,15 m sud de *B. 1*, având aceeași orientare a laturilor. Avea groapa de formă aproape pătrată, cu colțurile rotunjite ($L = 3,75$; $l = 3,70$ m) și podeaua la 0,55 - 0,60 m adâncime față de nivelul actual de călcare. Fără de fapt o locuință parțial îngropată în pământul castaniu, deoarece podeaua coboara cu numai 0,25 - 0,30 m de la nivelul de călcare al secolului VI d. Hr. Nu a avut gropi de stâlpi și nici podeaua amenajată special. În schimb, în apropierea laturii sud-vestice a avut o groapă ovală în plan, până la adâncimea de 0,70 m ($D = 1,00 \times 0,55$ m) și circulară până la - 1,00 m. În ea s-au găsit fragmente de vase, vălătuci și oase de animale. După dimensiuni și formă pare a fi servit pentru păstrarea unor obiecte casnice. Resturile cuptorului (vălătuci, chirpici, ceramică) au apărut imediat sub stratul tasat, medieval-modern. Cuptorul fost construit spre colțul nord-estic, prin scobire într-un bloc de pământ cruțat scund, soclul având numai 0,15 m înălțime. Între blocul cruțat și pereții locuinței era un spațiu liber cu lățimea de 0,50 m. La începutul funcționării

²⁸ Într-o fază incipientă a cercetării am crezut că impresiunile au fost intenționat făcute și că ar fi vorba despre o piesă de „domino”. Vasilica Sandu, Fânica Miu, *Vlădiceasca-Tâncăbești, com. Snagov, Sectorul Agricol Ilfov*, în *Cronica cercetărilor arheologice*, Brăila, 1996, p. 138.

²⁹ Victor Baumann, *Așezări rurale antice în zona gurilor Dunării*, Tulcea 1995, Pl. III/5.

³⁰ Burkhard Böttger, *Die Gefäßkeramik aus dem Kastel Iatrus*, în *Iatrus-Krivina*, vol. II, Berlin, 1982, p. 144, Pl. 48/596, 598 și 600.

³¹ Victor Teodorescu, Dan Lichiardopol, Marinela Peneș, Vasilica Sandu, *Așezarea daco-romană din sec. IV-V e.n. de la Cireșanu, jud. Prahova*, în *MCA*, București, 1993, partea a II-a, p. 403, Fig. 13/14.

complexului de locuire, cuptorul a avut în interior dimensiunile de 0,75 m lungime, 0,50 m lățime maximă și 0,40 m lărgimea gurii de foc. De o parte și de alta a gurii de foc au fost găsiți doi vălătuci de dimensiuni mai mari, așezați în poziție verticală, care au avut rostul de a consolida gura cuptorului. Cuptorul avea în spate doi pereți din pământ ars la roșu, între care se afla un spațiu gol cu lățimea de 0,05 – 0,08 m. Prezența celor doi pereți indică o operație de reparare a cuptorului. Probabil că după un timp de funcționare peretele din spatele acestuia, gros de 0,02 m, s-a deteriorat. Pentru ca instalația de foc să poată fi folosită în continuare, s-a reparat cuptorul, prin construirea unui alt perete din lut, a cărui grosime varia între 0,05 – 0,12 m (Pl. II). Volumul interior al cuptorului fusese astfel micșorat, el rămânând după această reparație cu lungimea de 0,58 m. Pereții cuptorului erau arși la roșu pe 0,06 – 0,10 m grosime iar pe un centimetru grosime, arsura devenise crustă pietrificată. Vatra era puțin albiată și se afla cu 0,10 m deasupra podelei. Depășea cu 0,08 m lungimea corpului cuptorului. A fost și ea deteriorată în timpul folosirii, crusta pietrificată, groasă de 0,01 m, păstrându-se numai în jumătatea dinspre spatele cuptorului. Pe suprafața crustei s-au observat două urme de lemne (tăiate) sau mai degrabă de vălătuci care s-au amprentat adânc, când pământul vetrei era încă crud. Cele două amprente arată că vatra a fost amenajată prin aplicarea unui strat de lipitură, de 0,03 – 0,04 m grosime, peste pământul castaniu nativ.

În spațiul dintre cei doi pereți ai cuptorului s-a găsit un fund de oală-borcan (Pl. VI/12), ars secundar și unul din fragmentele (cel din stânga desenului de la Pl. VI/4) părții superioare a corpului altei oale-borcan (celelalte fragmente din ea au fost găsite în interiorul cuptorului) precum și vălătuci, căzuți acolo după abandonarea cuptorului, respectiv a locuinței. Cuptorul era plin, pe o înălțime de 0,30 m cu vălătuci, întregi și fragmentari, de diverse forme și dimensiuni, unii fiind puternic arși secundar, amestecați cu: fragmente de borcane, pietre arse în foc și fragmente arse de lipitură. Fragmentele de lipitură, cu grosimea de 0,018 și 0,026 m, au fost modelate cu mâna din lut amestecat cu paie și pleavă și erau finisate stângaci pe ambele fețe. Unele fragmente aveau urme de nulele subțiri. Din păcate părțile recuperate nu ne ajută să ne dăm seama dacă ele provin de la o boltă de cuptor construită artificial sau de la o tavă de tipul celor care se puneau deasupra cuptorului pentru a suplini bolta. Ca și la cuptorul fazei *B 1b* este mai mult ca sigur că și acest cuptor a avut partea superioară și bolta construite artificial. Ipoteza noastră se bazează în primul rând pe înălțimea, de numai 0,15 m, a blocului de pământ cruțat, datorată adâncirii mici a locuinței în pământul castaniu-negricios și castaniu, și pe realitatea că stratul de pământ mazăros care reprezenta nivelul de călcare al epocii de construcție al locuinței, era fragil și nu oferea rezistența necesară scobirii bolții cuptorului în el.

Câteva fragmente ceramice păstrează pe peretele interior al vasului resturi organice carbonizate (vezi Tabelul) Faptul că numai fragmentele de vase poartă urme de resturi carbonizate pe ele, nu și vălătucii, sunt un indiciu că ele au ajuns în cuptor printre vălătuci după spargerea vasului. Numai când erau întregi, au fost folosite ca recipiente pentru fiert lichide grase (carne, lapte), care au dat în foc, arzând astfel vasul la exterior.

Prezența în interiorul cuptorului a unor fragmente din același vas, unele arse secundar (fundul vasului reconstituit de la Pl. VI/4) și altele nearse secundar (fragmentele din partea superioară a aceluiași vas), arată că ele au ajuns printre vălătuci ca fragmente izolate, având același rol ca și aceștia: de menținere a căldurii peste noapte sau de sprijinire a unor vase puse la fiert pe jarul de pe vatră. La restaurare unele fragmente arse secundar, găsite în interiorul cuptorului s-au lipit cu altele nearse secundar, descoperite pe podeaua locuinței (de exemplu cele două fragmente de la Pl. VII/2), deci după spargerea vasului, numai unele fragmente au suferit o ardere secundară.

Amenajarea cuptorului la distanță mare față de pereții colțului B. 2 s-a făcut în scopul protejării acestora de pericolul incendierii accidentale. Distanța mare sugerează că pereții erau construiți direct de la podea dintr-o structură lemnoasă³². Ea este specifică locuințelor de suprafață și a celor parțial îngropate în pământ. Cuptoare cu spațiu mare între ele și perete, au fost descoperite în locuințele nr. 1, 4, 14 și 20 de la Dulceanca IV³³ (prima jumătate a secolului VI) și în locuințele B. 27 și B. 37 de la Bălăceanca-Ecluză.

Umplutura B. 2 era formată din pământ de culoare cenușie amestecat cu granule de pământ galben, bucăți de nuiele carbonizate, unele din ele cu lungimea de 0,03 m și granule mărunte de chirpici provenite de la deteriorarea naturală a cuptorului. Nu sunt urme de incendiu, pereții locuinței făcuți din nuiele pe o structură de stâlpi din lemn, totul lipit cu lut au sfârșit prin descompunere naturală, indiciul fiind prezența granulelor de pământ galben din umplutură. Bucățile de nuiele carbonizate au ajuns în umplutură de la o gospodărie apropiată, după încetarea funcționării locuinței B. 2. S-a găsit un fragment dintr-o scoabă din fier (Pl. X/5) la - 0,50 m și aproape jumătate dintr-o fusaiolă din pastă fină, negricioasă-maronie (Pl. X/1). De jur împrejurul cuptorului, dar mai ales în fața acestuia zăceau pe podea numeroși vălătuci întregi și fragmentari precum și fragmente de vase ceramice. Dintre acestea, un fund de oală-borcan modelată cu mâna are trei amprente lăsate de niște pietricele (Pl. VI/1), peste care a fost pus accidental vasul când pasta acestuia era încă moale.

Statistica pe forme de vase a stabilit că fragmentele modelate cu mâna provin de la 17 vase (58,62 %), cele modelate pe roată de la 12 vase (41,38 %). Un fragment provine de la o oală-borcan importată din Imperiul romano-bizantin (Pl. VII/8).

Groapa nr. 1 (Gr. 1). A apărut între 19,75 și 21,25 m, pe centrul S I, la 4,75 m sud de B. 2. Era ovală în plan ($D = 1,50 \times 1,20$ m) și cilindrică în profil. Cobora cu numai 0,10 m în stratul castaniu. Baza se afla la - 0,45 m de la nivelul actual de călcare, era albiată și avea către centru-vest, o zonă circulară de 0,68 x 0,70 m, care se adâncea cu încă 0,05 m. Adâncimea modestă a acestei gropi arată că ea a fost săpată inițial în scopul procurării unei cantități mici de pământ castaniu, necesar pentru nevoi casnice limitate, cum ar fi spre exemplu lipirea vetrei unui cuptor sau a pereților unei locuințe. În așezarea de la Dulceanca IV a fost descoperită o groapă menajeră similară (Gr. 2)

³² Suzana Dolinescu-Ferche, *Cuptoare din interiorul locuințelor din secolul al VI-lea e.n. de la Dulceanca*, în SCIVA, 46, 2, 1996, p.186.

³³ Suzana Dolinescu-Ferche, *Habitats des VIe et VIIe siècles de notre ère à Dulceanca IV*, în Dacia, N.S., 36, p. 128-133, Fig. 2/1-3 și Fig. 4/5.

în ceea ce privește adâncimea mică (0,53 m) și fundul în trepte³⁴. După scoaterea pământului de lipit, pentru a nu se produce accidente groapa aceasta a fost umplută cu resturi menajere. Umplutura păstrată până la noi, consta în pământ de culoare castanie-negricioasă, amestecat cu bucăți mici de lemn carbonizat, chirpici, fragmente ceramice, două fragmente de vâlătuci și câteva oase de animale.

Fragmentele ceramice provin de la cinci exemplare de oale-borcan modelate cu mâna, reprezentând 62,34 % și de la două oale-borcan modelate pe roată (37,66 %) (vezi Tabelul).

În cursul cercetării a mai fost găsit imediat în exteriorul colțului nord-vestic al *B. 1a*, antrenat însă la 0,15 m adâncime, în stratul de pământ tasat, un vârf fragmentar de săgeată din fier, foliform și cu tub de înmănușare (Pl. X/7). Modul de apropiere a marginilor foi de tablă pentru obținerea tubului de înmănușare este asemănător cu cel folosit la o daltă descoperită la Militari-Câmpul Boja³⁵. Un alt vârf de săgeată cu tubul de înmănușare realizat în aceeași manieră, dar cu două aripioare, a fost găsit pe fundul locuinței nr. 1 din secolele VI-VII din așezarea de la Cățelu Nou³⁶. Piese similare privind forma corpului și a tubului de înmănușare au fost răspândite pe spații largi, spre exemplu vârful de săgeată descoperit în stațiunea nr. 1 de la Bratei³⁷ sau cele din fortificația romano-bizantină de la Sadovec³⁸.

În caroul 1 al S I³⁹, la - 0,18 m, în stratul tasat, s-a găsit un fragment de piatră de râu care are gravat un motiv cruciform (Pl. X/10), despre a cărui vechime și apartenență culturală nu ne putem pronunța deocamdată.

Cronologia internă a complexelor de locuire:

În stabilirea raportului cronologic între complexele de locuire interceptate pe S I, ne-am bazat printre altele pe poziția topo-stratigrafică a materialului ceramic găsit în umplutura lor.

Prezența fragmentului de pahar pe vatra în aer liber *V. 1*, în timp ce restul vasului era pe podeaua *B. 1b* arată contemporaneitatea celor două complexe, vatra fiind o anexă gospodărească a bordeiului; amândouă au fost abandonate în același timp și mai mult ca sigur au aparținut aceleiași familii.

Partea inferioară a unei oale-borcan modelată pe roată, a fost reconstituită din două fragmente: unul care provenea din peretele vertical al vasului a fost găsit în umplutura *B. 1b*, la 0,40 - 0,55 m adâncime iar fundul aceluiasi vas, ars secundar, în *B. 2*, - la 0,40 - 0,50 m (Pl. V/4). Asta ar însemna două lucruri: primul că groapa

³⁴ Suzana Dolinescu-Ferche, în *op. cit.*, p. 128, Fig. 4/4.

³⁵ Gh. Cazimir și Vlad Zirra, *Unele rezultate ale săpăturilor arheologice de pe Câmpul Boja-Militari*, în CAB, I, 1963, Fig. 17/6.

³⁶ Valeriu Leahu, *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în 1960 la Cățelu Nou*, în CAB, I, 1963, p. 38-39, Fig. 25.

³⁷ Ligia Bârză, *La station n° 1 de Bratei, dép. de Sibiu (IVe - VIIe siècles) avec une expertise de Maria Bulai-Țîrhu*, Dacia, N.S., 28-29, 1994-1995, p. 293, Fig. 19/2.

³⁸ Syna Uenze, în *op. cit.*, München, 1992, vol. II, Pl. 41/1-18.

³⁹ Numerotarea carourilor s-a făcut de la nord spre sud.

bordeului *B. 1b* era în curs de umplere, în timp ce locuința *B. 2* se afla în stare de funcționare; al doilea, atunci când umplutura în *B. 1b* a ajuns la 0,40 – 0,55 m adâncime, locuința *B. 2* a fost părăsită. Este posibil ca resturile menajere din nivelul vechi de umplură al *B. 1b* să fi fost aruncate de către locatarii *B. 2*.

Din interpretarea stratigrafiei și a materialului ceramic recoltat, rezultă că dintre acestea, cea mai veche este locuința parțial îngropată în pământ *B. 1a*. După uzarea ei a fost construit pe același loc bordeiul *B. 1b*, care a fost contemporan cu vatra în aer liber *V. 1*. Ultima locuință din acest grup este *B. 2*. Groapa menajeră poate fi pusă în legătură cu una din aceste locuințe.

Având în vedere cronologia, distanța mică între ele, orientarea și poziția stratigrafică a materialului arheologic mobil, este posibil ca ele să fi aparținut membrilor aceleiași familii, care deținea un mic lot individual în vatra satului.

Materialul arheologic

I. *Vălătucii* erau obiecte de modelate cu mâna dintr-o pastă obținută din lut amestecat cu pleavă și tulpini de păioase sau cu nisip și pietricele, aceasta din urmă fiind similară celei din care au fost modelate și recipientele din lut. Urmele lăsate de paie se disting foarte clar pe suprafața exterioară și în spărtură. După uscare și ardere, probabil în cuptoare ca și recipientele ceramice, se puneau peste jarul din vatră până la umplerea cuptorului, cu scopul de a conserva căldura după stingerea focului. Erau folosiți și la sprijinirea vaselor din lut, puse la fiert pe vatră. Aveau o mare varietate de forme între care menționăm vălătucii prismatici, cilindrici, cilindrici și cu extremitățile conice, discoidali, în formă de turtă rotundă (Pl. IX) sau bifurcați (Pl. VIII). Cei mai mulți vălătuci au fost găsiți în cuptorul *B. 2* și în fața vetrei acestuia. Ei sunt asemănători ca formă și pastă cu cei găsiți în majoritatea așezărilor din secolele V-VII d. Hr.

În continuare ne vom referi la vălătucii ale căror forme sunt mai rar întâlnite în așezări și anume la vălătucii în formă de turtă rotundă și la cei bifurcați.

Vălătucii în formă de turtă rotundă au fost descoperiți⁴⁰ numai în vestul Munteniei, în locuința nr. 1⁴¹, locuința nr. 15⁴² și în groapa C de la Dulceanca IV⁴³ (primul sfert al secolului VI), în locuința nr. 1, parțial îngropată⁴⁴ și în bordeiul nr. 12 de la Dulceanca II⁴⁵ și în locuințele de suprafață nr. 9 și 10 de la Dulceanca I⁴⁶ (a doua jumătate a secolului VI).

Cei mai interesați și mai numeroși au fost vălătucii având unul sau cu ambele capete bifurcate. Câțiva zăceau pe podeaua *B. 1b* (Pl. VIII/4,7,10) dar majoritatea s-au

⁴⁰ În stadiul actual al publicării materialelor arheologice.

⁴¹ Suzana Dolinescu-Ferche, în *op. cit.*, p. 138, Fig. 7/1-5.

⁴² Idem, p. 145, Fig. 14/22.

⁴³ Ibidem, p. 151, Fig. 20/5, 7-8, 10-11.

⁴⁴ Suzana Dolinescu-Ferche, *Contributions archéologiques sur la continuité daco-romaine. Dulceanca, deuxième habitat du VIe siècle de notre ère*, în *Dacia*, N.S., 30, 1986, p.134, Fig. 7/13-15.

⁴⁵ Idem, în *op. cit.*, p. 144, Fig. 17/24.

⁴⁶ Suzana Dolinescu-Ferche, *Așezări din secolele III și VI în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca*, București, 1974, Fig. 73/1-4 și Fig. 78.

găsit în cuptorul B. 2 (Pl. VIII/1-3, 5-6, 8-11). Două exemplare dintre cei cu paie și pleavă, întregiți, erau bifurcați la ambele capete (Pl. VIII/1,3). Doi vălătuci fragmentari (unul din B. 1b, celălalt din B. 2) modelați din pastă cu nisip, bine frământată, seamănă cu partea superioară a capului unui bovidu tânăr (Pl. VIII/4-5). La aceștia a fost reprodusă aproape realist porțiunea dintre coarne, partea anterioară și posterioară a capului și coarnele drepte sau ușor arcuite.

Numărul mare de vălătuci bifurcați găsiți în cuptorul B 2 ne face să ne punem întrebarea, dacă nu cumva avem de a face cu o manifestare a unui cult agro-pastoral, în scopul protejării principalelor surse de hrană ale acestei familii. Această practică de cult preistorică s-a concretizat în *căteii de vatră*, care erau reprezentări schematice ale capului de berbec⁴⁷ și s-a vehiculat din Asia până în vestul Europei. În Muntenia ultima reprezentare a unui cătel de vatră a fost găsită la Mătăsaru în nivelul III₁, din secolele II-III d. Hr.⁴⁸. Să fie oare vorba, în secolul VI d. Hr., de o modificare a scării de valori în rândul comunităților locale, în favoarea bovidelor.

În centrul Câmpiei Munteniei vălătucii bifurcați au fost găsiți în cantitate modestă⁴⁹: un fragment la Băneasa-La Stejar⁵⁰ și un vălătuc bifurcat la ambele capete descoperit la Străulești-Măicânești⁵¹. În vestul Munteniei, un fragment de vălătuc a fost descoperit în locuința nr. 17 de la Dulceanca IV⁵² și în locuința de suprafață nr. 10 de la Dulceanca I⁵³. În schimb la Tâncăbești-Benzinărie, mai ales în cuptorul B 2 vălătucii bifurcați abundă.

II. *Ceramica* din toate epocile, descoperită la Tâncăbești-Benzinărie are fluturași de mică în compoziție. Mai mult ca sigur că mica era conținută în mod natural de lutul pe care în mod periodic l-au folosit diverșii meșteri olari la modelarea oalelor.

Pentru secolul VI vasele au fost modelate cu mâna și pe roata rapidă dintr-o pastă care conține nisip, rare pietricele și/sau cioburi pisate în proporții care diferă de la un vas la altul (vezi Tabelul). Predomină vasele din pastă fină-aspră, adică din lut amestecat cu puțin nisip fin și rare pietricele. În compoziția pastei sunt întâlniți aceeași degresanți ca și în epocile precedente. Culoarea dominantă rezultată după ardere este cea maronie. Angoba este stabilă dar fundurile sunt cam erodate, nemaiputându-se astfel observa modul cum a fost desprins vasul de pe roată. Decorul la ceramica mo-

⁴⁷ Gheorghe Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 142-145.

⁴⁸ Gheorghe Bichir, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, București, 1984, p. 83, Pl. XXXV/8.

⁴⁹ Aceste piese cu o destinație extrem de domestică, au fost ignorate la publicare, cu excepția doamnei Suzana Dolinescu-Ferche.

⁵⁰ Margareta Constantiniu, *Așezarea autohtonă prefeudală de la Băneasa (La Stejar)*, în *Cercetări arheologice în București*, vol. II, 1965, p. 90, Fig. 16.

⁵¹ Margareta Constantiniu, *Săpăturile de la Străulești-Măicânești. Așezarea prefeudală II*, în CAB, II, 1965, p. 182.

⁵² Suzana Dolinescu-Ferche, *Habitats des VIe et VIIe siècles de notre ère à Dulceanca IV*, în *Dacia*, N.S., 36, 1992, p. 146, Fig. 15/16.

⁵³ Suzana Dolinescu-Ferche, *Așezări din secolele III și VI în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca*, București, 1974, p. 79, Fig. 78.

delată cu mâna, în afară de amprente de pandantivi stelați, lipsește. La ceramica modelată pe roată, singurele motive decorative sunt striurile orizontale și paralele realizate cu o unealtă cu dinți, probabil un pieptene.

Din săpătura efectuată în anul 1995 au fost recoltate fragmente din 76 vase de producție autohtonă din care 48 modelate cu mâna (63,16 %), 28 cu roata (36,84 %) la care se adaugă și două de import.

Repertoriul de forme de vase din lut ars găsit în cele patru complexe de locuire este foarte sărac. Majoritatea vaselor este constituită din oale-borcan din pastă modelată cu mâna liberă și pe roată. S-a găsit un pahar modelat cu mâna și un capac modelat pe roată, în B. 1b. Nu s-a identificat nici o tepsie din lut iar din categoria importurilor lipsesc amforele. Urmele de resturi organice carbonizate găsite pe pereții interiori sau exteriori sunt indicii ale folosirii lor la fierberea mâncării pe vatră. Fenomenul este specific secolelor V-VII d. Hr., sărăcia repertoriului găsindu-și explicația în faptul că vesela din lut ars a fost înlocuită cu cea din lemn⁵⁴.

Multe oale-borcan au pereții foarte subțiri, una descoperită în B 1b (Pl. V/6) având grosimea pereților de numai 3,5 – 4 mm. De altfel, predominarea vaselor cu pereții subțiri, modelate pe roată, este o caracteristică a ceramicii din așezarea de la Tâncăbești *Benzinărie*.

Ceramica de la Tâncăbești-*Benzinărie*, modelată pe roata rapidă este de tradiție geto-dacică și romană provincială. Ea continuă forme de oale întâlnite în Muntenia în secolele II-III la Mătăsuru⁵⁵, Târgșor⁵⁶ în morminte de incinerare geto-dacice din secolul IV, etc. și la Cireșanu în secolele IV-V d. Hr.⁵⁷. Are multe asemănări și cu cele găsite în secolele II-IV d. Hr. în provinciile romane sud-dunărene. Seamănă până la identitate cu formele de oale de la Iatrus⁵⁸ ori de la Sadovec⁵⁹ din Moesia, date de la începutul secolului IV până la sfârșitul secolului VI d. Hr.

Cronologia așezării:

Analizând profilele oalelor-borcan modelate cu mâna și la roată descoperite la Tâncăbești-*Benzinărie* am ajuns la concluzia că unele dintre acestea se aseamănă în privința formei buzei, arcuirii gâtului, umărului și corpului cu exemplare descoperite în așezările Ipotești-Ciurel-Cândești, atât din zona bucureșteană cât și din restul Munteniei.

⁵⁴ Victor Teodorescu, în *Materiale și cercetări arheologice*, partea a II-a, București, 1993, p. 384 și nota 27.

⁵⁵ Gheorghe Bichir, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, București, 1984, p. 135, Pl. XIV/6.

⁵⁶ Gheorghe Diaconu, *Târgșor. Necropola din secolele III-IV e.n.*, București, 1965, p. 41, Pl. XXIX/5, p. 42, Pl. XXXII/2.

⁵⁷ Victor Teodorescu, Dan Lichiardopol, Marinela Peneș, Vasilica Sandu, *Așezarea daco-romană din sec. IV-V e.n. de la Cireșanu, jud. Prahova*, în MCA, București, 1993, partea a II-a, p. 401, Fig. 10/5; p. 403, Fig. 13/12, 14.

⁵⁸ Burchard Böttger, *Das Gefäßkeramicaus dem Kastell Iatrus*, Berlin, 1982.

⁵⁹ Syna Uenze, în *op. cit.*, vol. I, tipul 4, p. 214-215 și vol. II, Pl. 96-97.

Cele mai multe asemănări s-au găsit în privința profilelor buzelor oalelor-borcan modelate pe roată și în special, a celor late orizontale, descoperite în unele locuințe din așezările microzonei bucureștene: la Dămăroaia⁶⁰, în așezarea din Str. Soldat Ghivan Nicolae⁶¹ (al doilea sfert al secolului VI d. Hr.)⁶², la Străulești-Lunca⁶³, Băneasa-*La Stejar*⁶⁴, Străulești-Măicânești⁶⁵ (a doua jumătate a secolului VI)⁶⁶, în câteva locuințe de la Bălăceanca-*Ecluză* și numai în B. 5 de la București-*Ciurel*⁶⁷ (al treilea sfert al secolului VI d. Hr.)⁶⁸.

Profilul seamănă cu cel al unor oale-borcan modelate cu mâna și pe roată descoperite în așezările situate în sfertul nord-vestic al Munteniei: la Ipotești⁶⁹ (sfârșitul secolului V și prima jumătate a secolului VI), cu cele din locuințele nr. 29 și 32 de la Băleni-Români⁷⁰ (secolele V-VI) și din așezarea de la Târgșor, atribuite de Victor Teodorescu fazei II a culturii Ipotești-Cândești (mijlocul secolului VI)⁷¹.

Raportat la descoperirile din sud-vestul Munteniei, profilul buzei la oalele-borcan de la Tâncăbești-*Benzinărie* seamănă cel mai bine cu cele descoperite în așezarea de la Dulceanca II⁷², care după o datare recentă ar fi luat naștere pe la anul 535 d. Hr.⁷³. Mai puține asemănări s-a stabilit cu profilele oalelor-borcan de la Dulceanca I⁷⁴, care după o opinie recent lansată ar data din anii 560-570⁷⁵.

⁶⁰ Dinu V. Rosetti, *Siedlungen der Kaiserzeit und der Völkerwanderungszeit bei Bukarest*, în Germania, 18, 1934, p. 210, Fig. 5/2-4.

⁶¹ Suzana Dolinescu-Ferche, Margareta Constantiniu, *Un établissement du VIe siècle à Bucarest (découvertes de la rue Soldat Ghivan)*, în Dacia, N.S., 25, 1981, p. 300-302, Fig. 5-7.

⁶² Eugen Teodor, în *op. cit.*, p. 315.

⁶³ Margareta Constantiniu, *Săpăturile de la Bucureștii Noi, 1960. Sectorul Străulești-Lunca*, în CAB, I, 1963, p. 95, Pl. I/1-4, 6-9; p. 100, Pl. IV/4; p. 101, Pl. V/3,6.

⁶⁴ Margareta Constantiniu, *Șantierul arheologic Băneasa-Străulești. Așezarea autohtonă prefeudală de la Băneasa (La Stejar)*, în CAB, II, 1965, p. 93, Fig. 10/1-4.

⁶⁵ Margareta Constantiniu, *Săpăturile de la Străulești-Măicânești. Așezarea prefeudală II*, în CAB, II, 1965, p. 187, Fig. 91/1, 3-5.

⁶⁶ Eugen S. Teodor, în *op. cit.*, p. 315.

⁶⁷ Suzana Dolinescu-Ferche, *Ciurel, Habitat des VIe-VIIe siècles de notre ère*, în Dacia, N.S., 23, 1979, p. 201, Fig. 17/3.

⁶⁸ Eugen S. Teodor, în *op. cit.*, loc. cit.

⁶⁹ Petre Roman, Suzana Dolinescu-Ferche, în *op. cit.*, Fig. 4/8; 5/10,12.

⁷⁰ Luciana Muscă, Tiberiu Muscă, *Săpăturile arheologice de la Băleni-Români, jud. Dâmbovița*, în Materiale și cercetări arheologice, Tulcea, 1980, p.-428, Fig. 4/1; 5/1-2; 6; 7/1-4.

⁷¹ Victor Teodorescu, *O nouă cultură arheologică recent precizată în țara noastră: Cultura Ipotești-Cândești (sec. V-VII e.n.)*, în Sesiunea de Comunicări Științifice a Muzeelor de Istorie, Vol. II, București, 1971, p. 127, Fig. 3/3-5.

⁷² Suzana Dolinescu-Ferche, *Contributions archéologiques sur la continuité daco-romaine. Dulceanca, deuxième habitat du VIe siècle de notre ère*, în Dacia, N.S., 30, 1986, p. 137, Fig. 10/2, 6-7.

⁷³ Eugen S. Teodor, în *op. cit.*, p. 328.

⁷⁴ Suzana Dolinescu-Ferche, *Așezări din secolele III și VI în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca*, București, 1974, p. 63-98.

⁷⁵ Eugen S. Teodor, în *op. cit.*, loc. cit.

Ceramica împreună cu amprente de pândantivi stelați, ne determină să propunem în acest stadiu al săpăturilor, datarea aşezării de la Tâncăbeşti-*Benzinărie* în jurul jumătăţii secolului VI d. Hr.⁷⁶.

* * *

Cercetările de teren au evidenţiat faptul că în mileniul I d. Hr. malul sudic al Snagovului a fost intens locuit. Numai pe o distanţă de aproximativ 4 km, între satul Cocloc, la vest şi şoseaua Bucureşti-Ploieşti la est, au fost identificate până în prezent trei aşezări din secolele II–III, două din secolele IV–V, una din secolele V–VI şi două din secolul VI.

În situl de la Tâncăbeşti-*Benzinărie*, deşi suprafaţa dezvelită este modestă, se pot trage unele concluzii privind, în special, aşezarea din secolul VI d. Hr.

Aşezările din secolele II–III şi VI au nivele de cultură proprii, situaţie care indică o şedere mai îndelungată, datorată în bună parte bogatelor resurse naturale de trai, dar şi unei stabilităţi politice în zonă.

Concentrarea resturilor ceramice pe arătură, distanţa mică dintre complexele de locuire surprinse pe S I şi existenţa unui strat cultural bine delimitat este un indiciu că vatra acestei aşezări se afla în jumătatea răsăriteană a staţiunii, către vâlceaua de eroziune aflată imediat la est de şoseaua Bucureşti-Ploieşti.

Prezenţa cruste pietrificate pe vetrele cuptoarelor şi mai ales grosimea ei mare, sunt indicii ale folosirii lor continue, timp de câteva sezoane, până la deteriorarea locuinţelor.

Materialul ceramic se caracterizează prin omogenitate, asta însemnând că locuinţele au fost locuite într-un interval de timp scurt.

La adăpostul natural al pădurii şi în apropierea lacului Snagov, membrii familiilor care au trăit în aceste locuinţe, aparţinând comunităţii săteşti de la Tâncăbeşti-*Benzinărie* s-au ocupat cu creşterea animalelor şi cultura plantelor, au avut ca îndeletniciri casnice torsul, ţesutul şi împletitul, au practicat meşteşugurile olăriei, prelucrării lemnului şi fierului, au perpetuat din strămoşi practici de cult agro-pastorale şi au întreţinut relaţii comerciale şi spirituale cu romanitatea sud-dunăreană, după cum o dovedesc resturile materiale găsite în pământ.

SUMMARY

The Tâncăbeşti-*Benzinărie* archaeological site was discovered in 1986, by surface research works. The items then recorded announced settlements dating from the 2nd–3rd and 6th centuries A.D., and also dating from the modern medieval period.

Two half-buried inhabitations were studied, a buried dwelling, an open air kiln and a domestic residual pit. The results attest the presence there of the local Romanized population, living by the middle of the 6th century A.D.

⁷⁶ Vasilica Sandu, Fănica Miu, în *op. cit.*, p. 138 a fost propus intervalul cuprins între sfârşitul secolului V şi prima jumătate a secolului VI d. Hr.

⁷⁷ Vasilica Sandu, în CAB, IV, 1992, p. 294–297.

T A B E L

Descrierea fragmentelor de recipiente din lut ars descoperite la Tâncăbești *Vlădiceasca-Benzinărie* în complexele de locuire din secolul VI d. Hr.

Nr. crt.	Forma de vas	Degresanți	Mode-lare	Decor	Culoare	Observații	Complex de locuire	Adâncime	Desen/ Planșa
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	oală-borcan	nisip, multe cioburi pisate, pietricele	mâna		maronie-cărămizie		V. 1	0,30 – 0,40 m	III/7
2	"	nisip, rare pietricele	"		"		"	"	III/8
3	"	"	"		cărămizie		"	0,35 – 0,45 m	III/10
4	"	rare: nisip, cioburi pisate, pietricele	"		maronie-roșcată		"	0,30 – 0,40 m	
5	"	multe: nisip, cioburi pisate, pietricele	"		maronie		"	"	
6	"	multe: nisip, pietricele	"		maronie-gălbui		"	"	
7	"	nisip, rare cioburi pisate	"		"		"	"	
8	"	nisip, pietricele, cioburi pisate	"		cărămizie		"	"	
9	"	nisip și rare pietricele	roata	striuri	"		"	"	III/6
10	"	nisip	"		maronie-negricioasă		"	"	
11	"	cioburi pisate	mâna		negricioasă-maronie		Gr. 1	0,25 – 0,40 m	III/9
12	"	nisip, pietricele	"		maronie-cărămizie		"	"	III/11
13	"	rare: cioburi pisate, pietricele	"		cărămizie		"	0,40 – 0,50 m	
14	"	"	"		"		"	"	
15	"	"	"		maronie-negricioasă		"	"	
16	"	nisip, rare pietricele	roata	striuri	zone maronii-negricioase		"	"	

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
17	"	"	"		zone cenușii-maronii		"	"	
18	"	rare: cioburi pisate și nisip	mâna	doi pandan- tivi stelați amprentați	neagră		B. 1b	0,40 – 0,45 m	X/12
19	"	nisip rar	"		zone maronii și cenușii-negricioase		"	0,60 – 0,65 m	IV/1
20	"	nisip rar și cioburi pisate	"		galben-maronie		"	0,50 – 0,55 m	IV/2
21	"	nisip rar, pietricele, cioburi pisate	"		maronie		"	0,60 – 0,75 m	IV/3
22	"	nisip rar și pietricele	"		maronie-alburie	ardere secundară	"	0,55 – 0,60 m	IV/4
23	"	nisip și cioburi pisate	"		maronie		"	0,50 – 0,55 m	IV/5
24	"	rare cioburi și pietricele	"		maronie-alburie	ardere secundară	"	0,55 – 0,60 m	IV/6
25	oală- borcan	nisip, pietricele, cioburi pisate	"		maronie-alburie	ardere secundară	"	0,55 – 0,65 m	IV/7
26	"	rare: cioburi pisate, nisip, pietricele	"		maronie		"	0,50 – 0,55 m	IV/8
27	pahar	cioburi pisate	mâna		maronie	un fragment s-a găsit pe vatra VI	"	0,65 – 0,75 m	IV/9
28	oală- borcan	rare: cioburi pisate, nisip, pietricele	"		zone maronii și cenușii-negricioase		"	0,40 – 0,45 m	IV/10
29	"	"	"		gălbuie- maronie		"	0,60 – 0,65 m	IV/11
30	"	rare: cioburi pisate și nisip	"		zone maronii și negricioase		"	0,50 – 0,55 m	IV/12
31	"	nisip și multe pietricele	"		cărămizie		"	0,60 – 0,65 m	IV/13
32	"	cioburi pisate	"		maronie-negricioasă	resturi organice carbonizate	"	0,75 m	IV/14

TABEL (continuare)

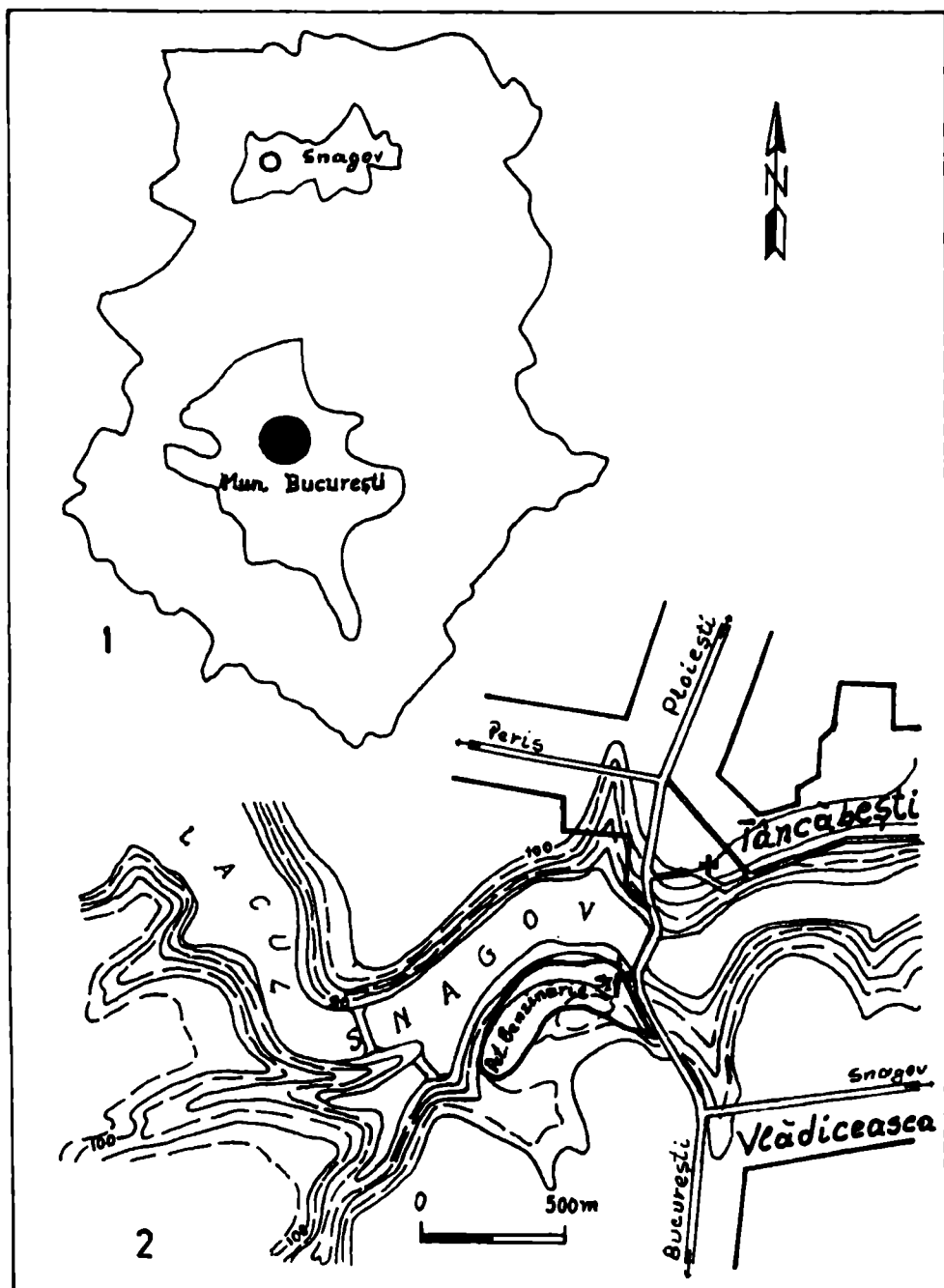
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
33	"	rare: cioburi pisate și pietricele	"		maronie		"	"	IV/15
34	"	rare: pietricele și nisip	"		maronie-gălbui		"	0,60 – 0,65 m	IV/16
35	"	rare pietricele	"		maronie		"	"	IV/17
36	vas de provizii	rare: pietricele și nisip	roata	striuri	zone maronii și negricioase	resturi organice carbonizate; import	"	0,75 m	V/1
37	oală-borcan	nisip	"		maronie-gălbui		"	0,40 – 0,50 m	V/2
38	"	nisip și pietricele	"		maronie-cenușie	ardere secundară	"	0,50 – 0,60 m	V/3
39	"	nisip și rare pietricele	"		maronie		"	0,40 – 0,55 m	V/5
40	"	nisip	"	striuri	"		"	"	V/6
41	"	rar nisip și pietricele	"	striuri	maronie		"	0,45 – 0,50 m	V/7
42	"	"	"	striuri	cărămizie	resturi organice carbonizate	"	0,40 – 0,55 m	V/8
43	"	"	"	striuri	negricioasă-maronie		"	0,45 – 0,50 m	V/9
44	"	nisip	"		maronie		"	0,65 m	V/10
45	"	"	"		cărămizie		"	0,50 – 0,60 m	V/11
46	"	nisip și rare pietricele	"		maronie		"	0,40 – 0,45 m	V/12
47	capac	nisip rar, pietricele	"		maronie		"	0,60 – 0,65 m	V/13
48	oală-borcan	pietricele și nisip	mâna		maronie-alburie	ardere secundară	B. 2	interior cuptor	VI/1
49	"	cioburi pisate			cenușie-maronie		"	0,40 – 0,50 m	VI/2

TABEL (continuare)

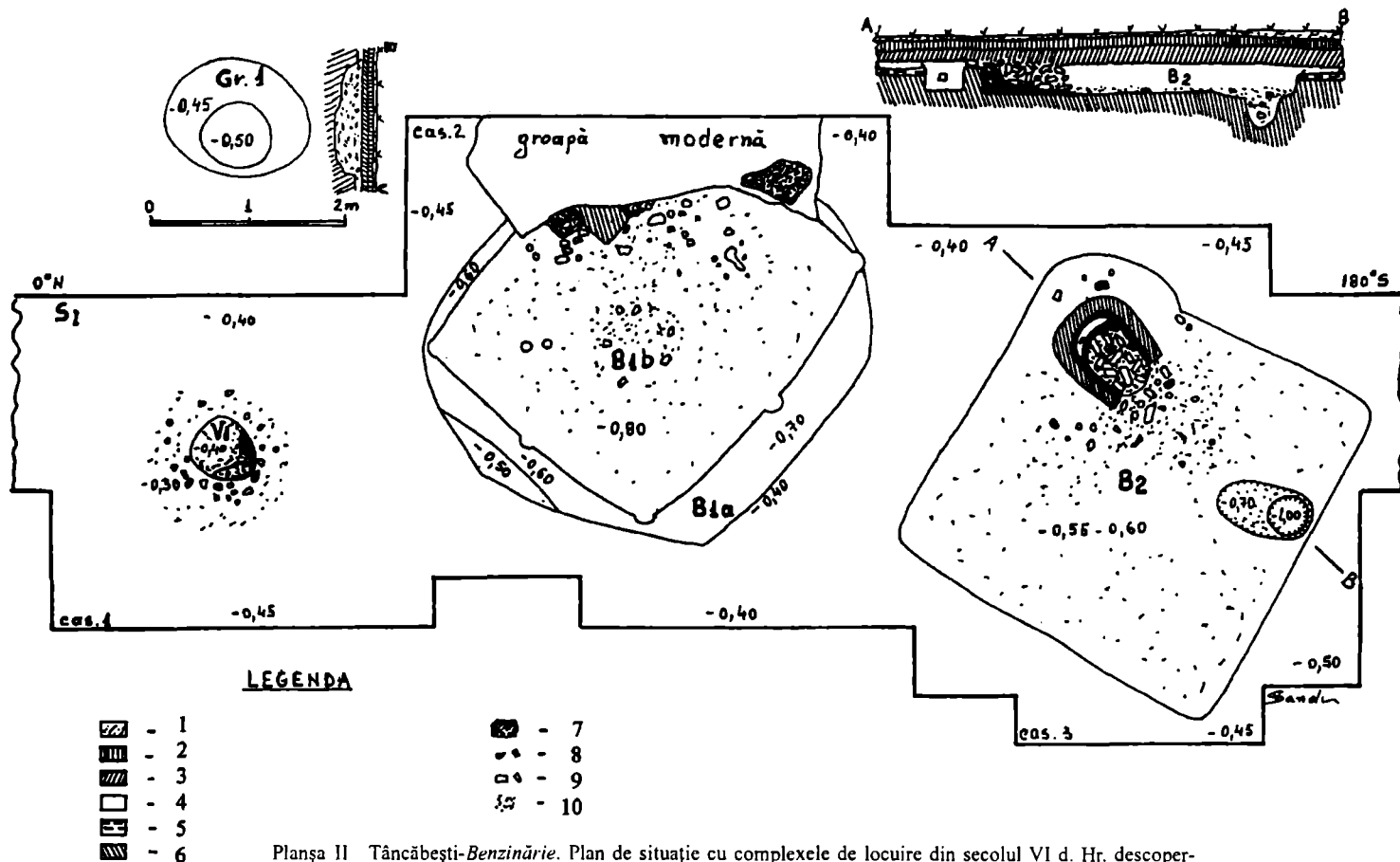
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
50	"	nisip, cioburi pisate	"		maronie		"	0,45 – 0,55 m	VI/3
51	"	nisip rar, cioburi pisate	"		cărămizie		"	interior cuptor	VI/4
52	oală-borcan	nisip, cioburi pisate, pietricele	"		cărămizie		"	0,40 – 0,50 m	VI/5
53	"	multe pietricele și cioburi pisate	"		zone maronii și cărămizii		"	0,45 – 0,55 m	VI/6
54	"	nisip rar și cioburi pisate	"		cărămizie-alburie		"	interior cuptor	VI/7
55	"	nisip, pietricele, cioburi pisate	"		maronie-alburie	ardere secundară	"	0,40 – 0,50 m	VI/8
56	"	nisip rar, multe cioburi pisate	"		cărămizie		"	"	VI/9
57	"	nisip, pietricele	"		maronie	resturi organice carbonizate	"	0,35 – 0,40 m	VI/10
58	"	rare pietricele și cioburi pisate	"		maronie-alburie	resturi organice carbonizate	"	interior cuptor	VI/11
59	"	nisip, pietricele	mâna		maronie-alburie	ardere secundară	B. 2	între pereții cuptorului	VI/12
60	"	rare pietricele și cioburi pisate	"		cărămizie		"	interior cuptor	VI/13
61	"	nisip rar, pietricele, cioburi pisate	"		cărămizie-alburie	ardere secundară	"	interior cuptor	VI/14
62	"	cioburi pisate	"		gălbuie-maronie		"	0,45 – 0,55 m	VI/15
63	"	nisip rar, pietricele	"		maronie-cărămizie		"	0,40 – 0,50 m	VI/16

TABEL (continuare)

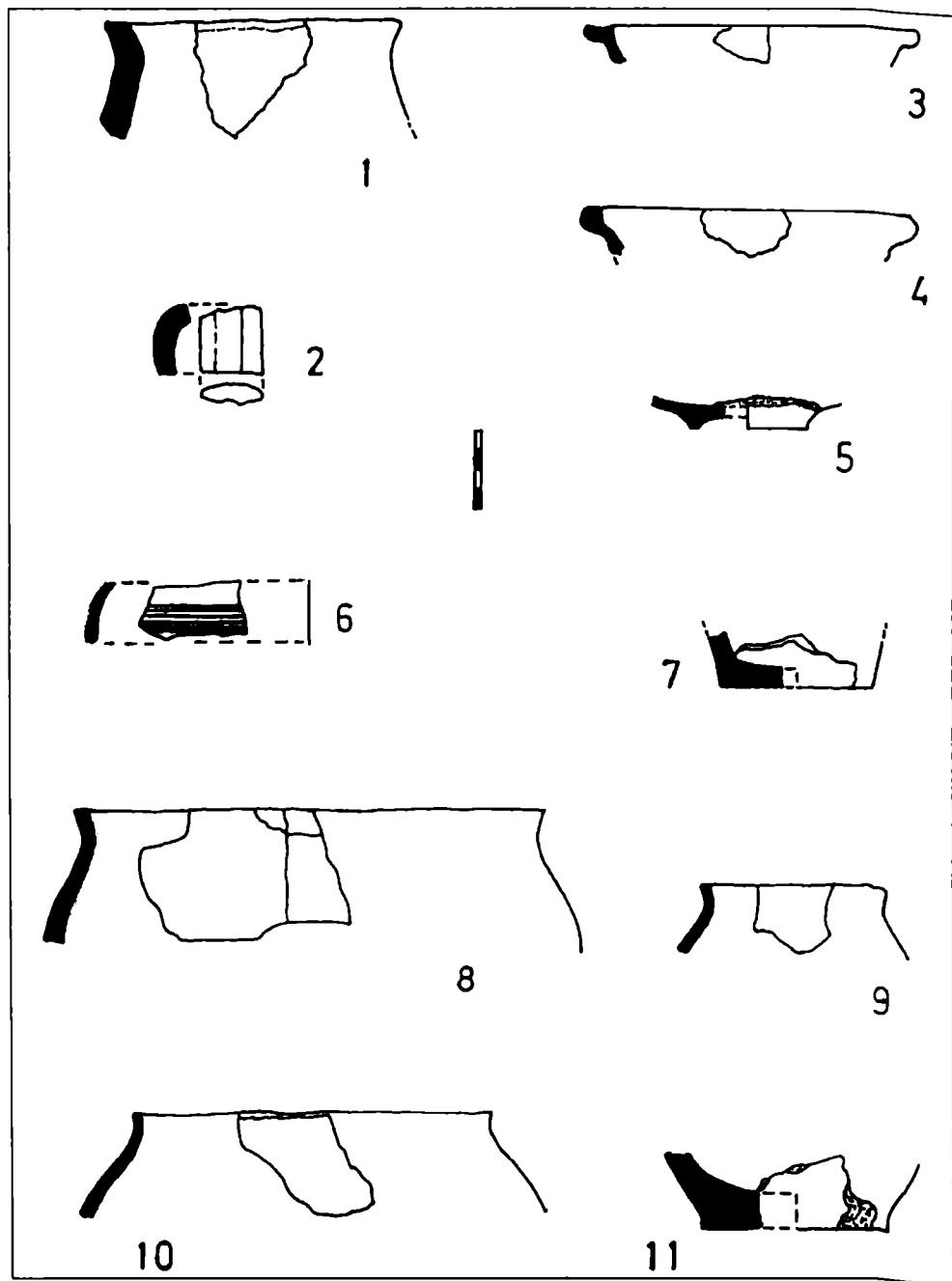
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
64	"	rare pietricele și cioburi pisate	"		maronie-alburie	ardere secundară	"	interior cuptor	VI/17
65	"	nisip	roata		negricioasă, cărămizie	un fragment ars secundar	"	0,40 – 0,50 m	VII/2
66	"	nisip, rare pietricele	"		cărămizie	resturi organice carbonizate	"	0,30 m	VII/3
67	"	nisip și pietricele	"		cărămizie (fund); cenușie-negricioasă (corp)	ardere secundară (fragm. din B. 2)	B. 2 (fund) B. 1 (corp)	0,40 – 0,50/B 2 0,40 – 0,55/B 1	V/4
68	"	nisip și pietricele	"	striuri	maronie	resturi organice carbonizate	"	interior cuptor	VII/4
69	"	nisip și rare pietricele	"		maronie		"	0,30 – 0,40 m	VII/5
70	"	"	"		cărămizie		"	interior cuptor	VII/6
71	"	nisip	"		maronie		"	0,30 – 0,55 m	VII/7
72	"	nisip rar și pietricele	"	striuri	zone maronii și negricioase		"	0,45 – 0,55 m	VII/14
73	"	nisip și rare pietricele	"		cenușie		"	0,25 – 0,40 m	VII/9
74	"	"	"	striuri	maronie		"	0,45 – 0,55 m	VII/10
75	"	"	"	striuri	cărămizie	resturi organice carbonizate	"	"	VII/11
76	"	"	"		cărămizie		"	interior cuptor	VII/12
77	"	nisip rar și pietricele	"	striuri	maronie-negricioasă		"	0,40 – 0,55 m	VII/13
78	oală-borcan	nisip	roata	caneluri	maronie-gălbuie	import	"	0,50 – 0,55 m	VII/8

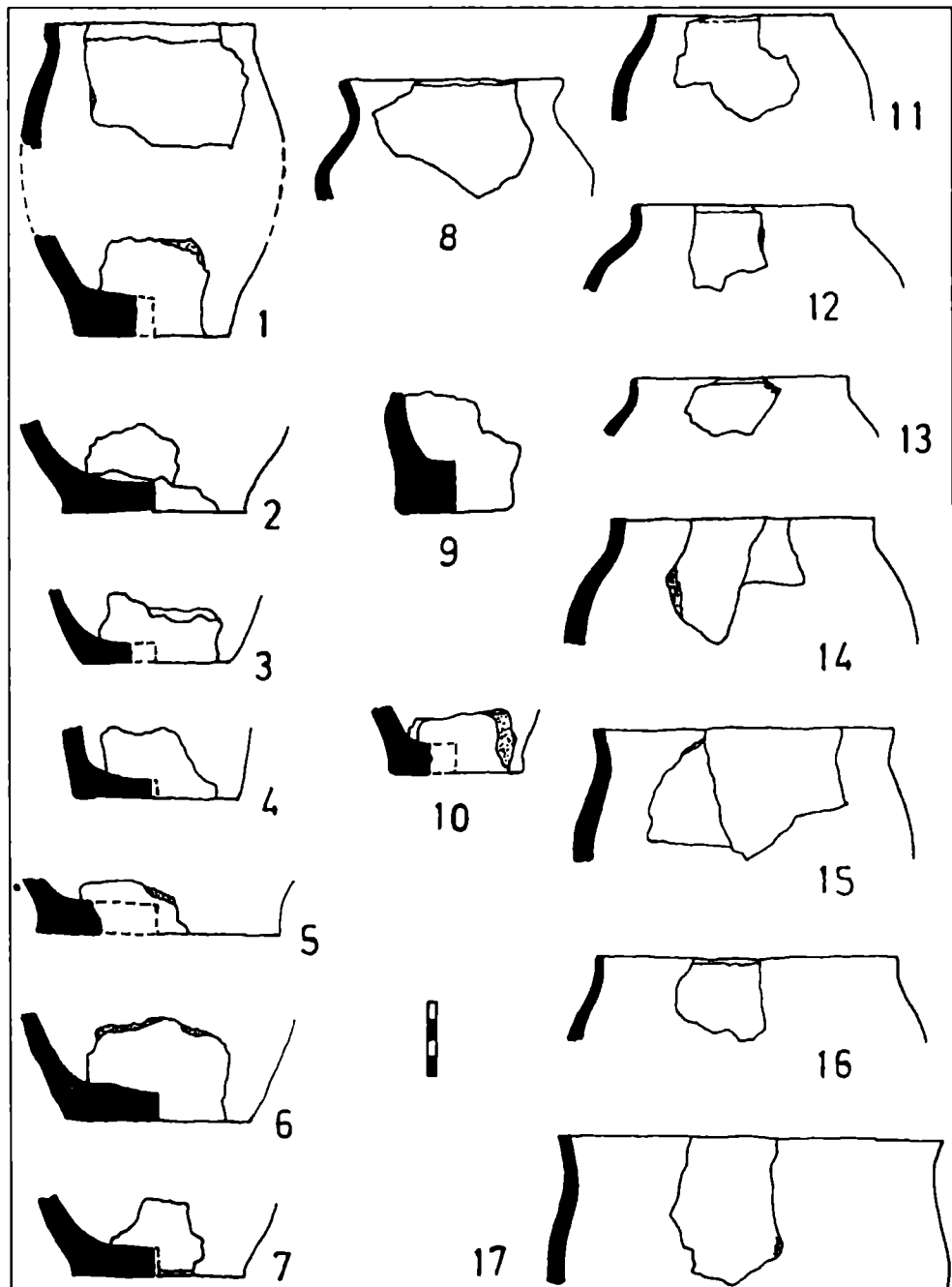
Planșa I 1. Localizarea sitului Tâncăbești-Benzinărie pe teritoriul comunei Snagov, județul Ilfov. 2. Amplasarea sitului Tâncăbești-Benzinărie în microzonă.

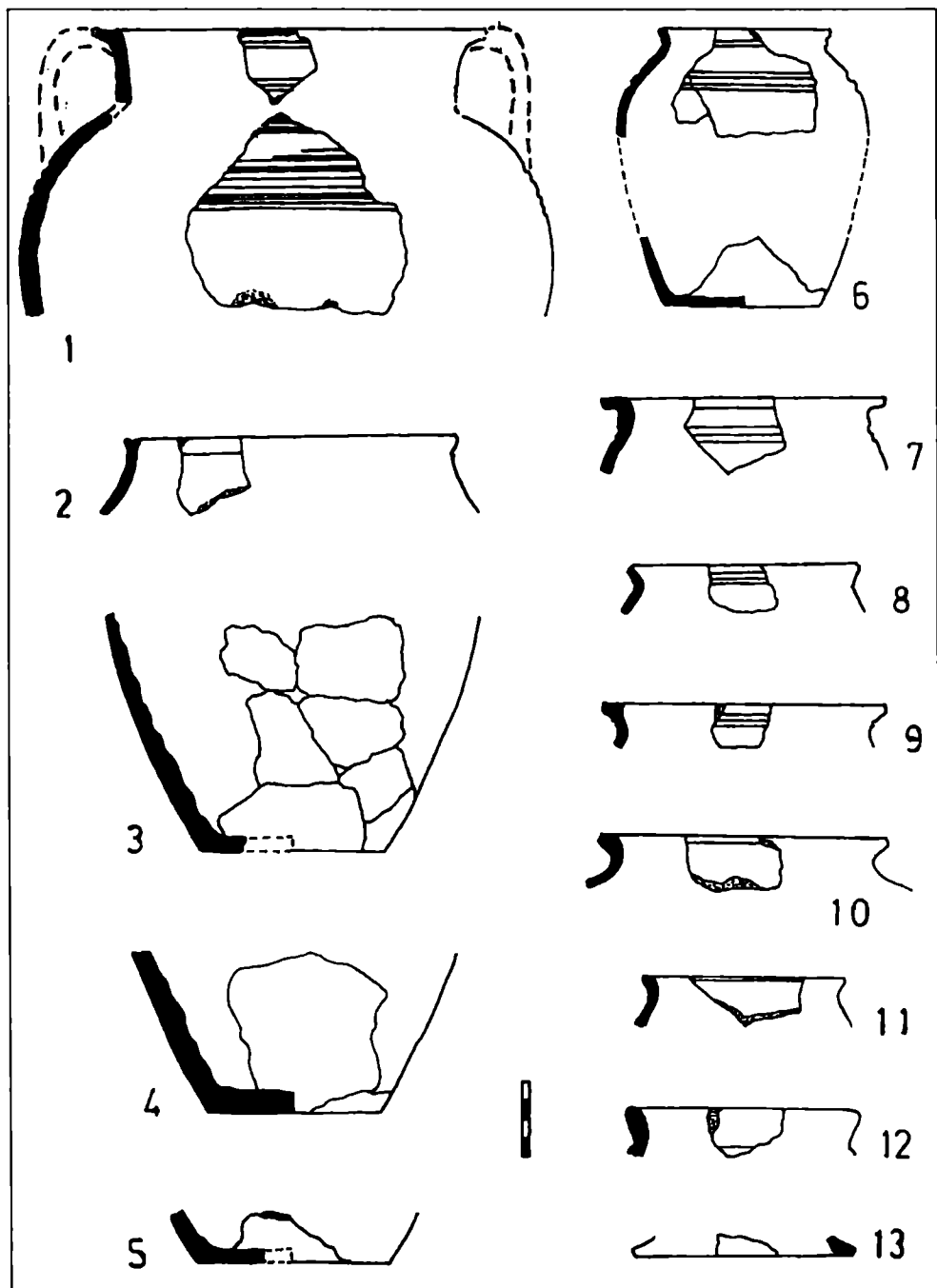
Planșa II Tâncăbești-Benzinărie. Plan de situație cu complexele de locuire din secolul VI d. Hr. descoperite în partea nordică a S I/1995: 1. depunere recentă de nisip și pietriș; 2. strat arabil; 3. strat cenușiu-negricios; 4. strat negricios; 5. strat negricios-castaniu; 6. strat castaniu; 7. fragmente de stâlpi din beton; 8. fragmente ceramice; 9. vâlătuci; 10. cenușă, cărbuni și chirpici.

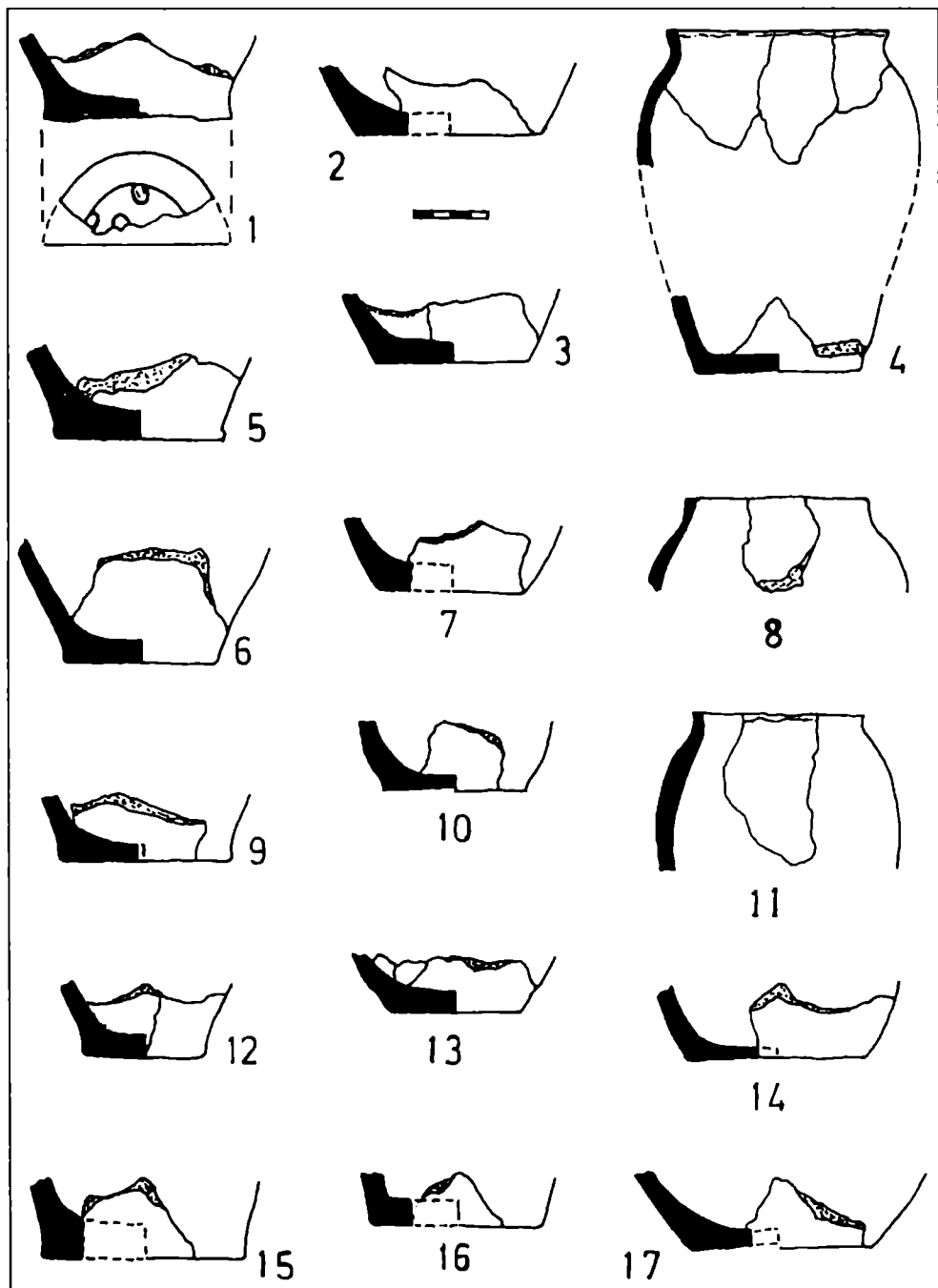
Plăşa III 1-5 Ceramică din secolele II-III d. Hr. găsită în strat; 6-11 Ceramică din secolul VI d. Hr. 1, 7-11 modelată cu mâna; 3-5, 6 lucrată la roată.

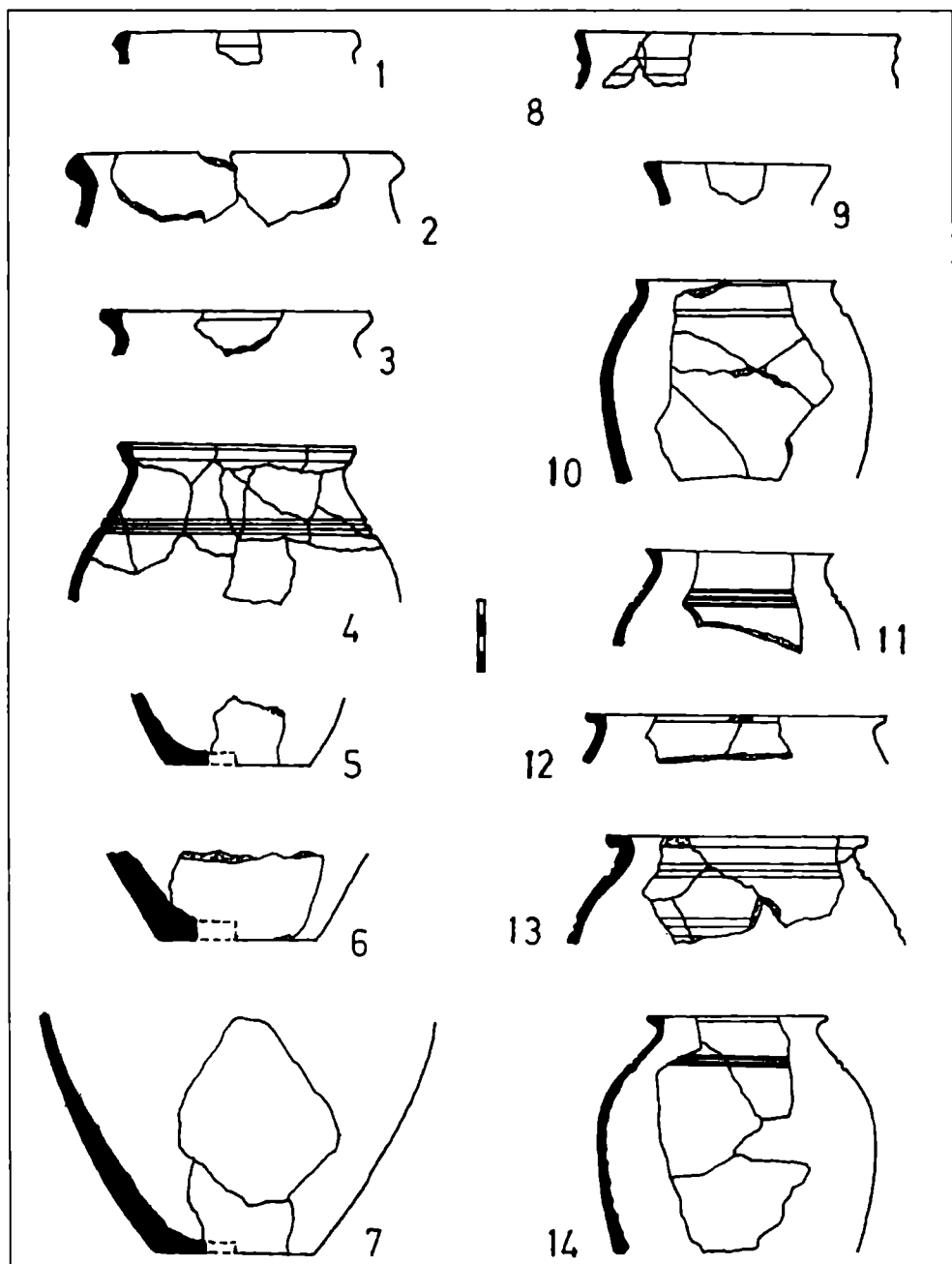
Planșa IV Fragmente ceramice din secolul VI, modelate cu mâna descoperite în umplutura B 1b: oale-borcan (1-8, 10-17); pahar (9).

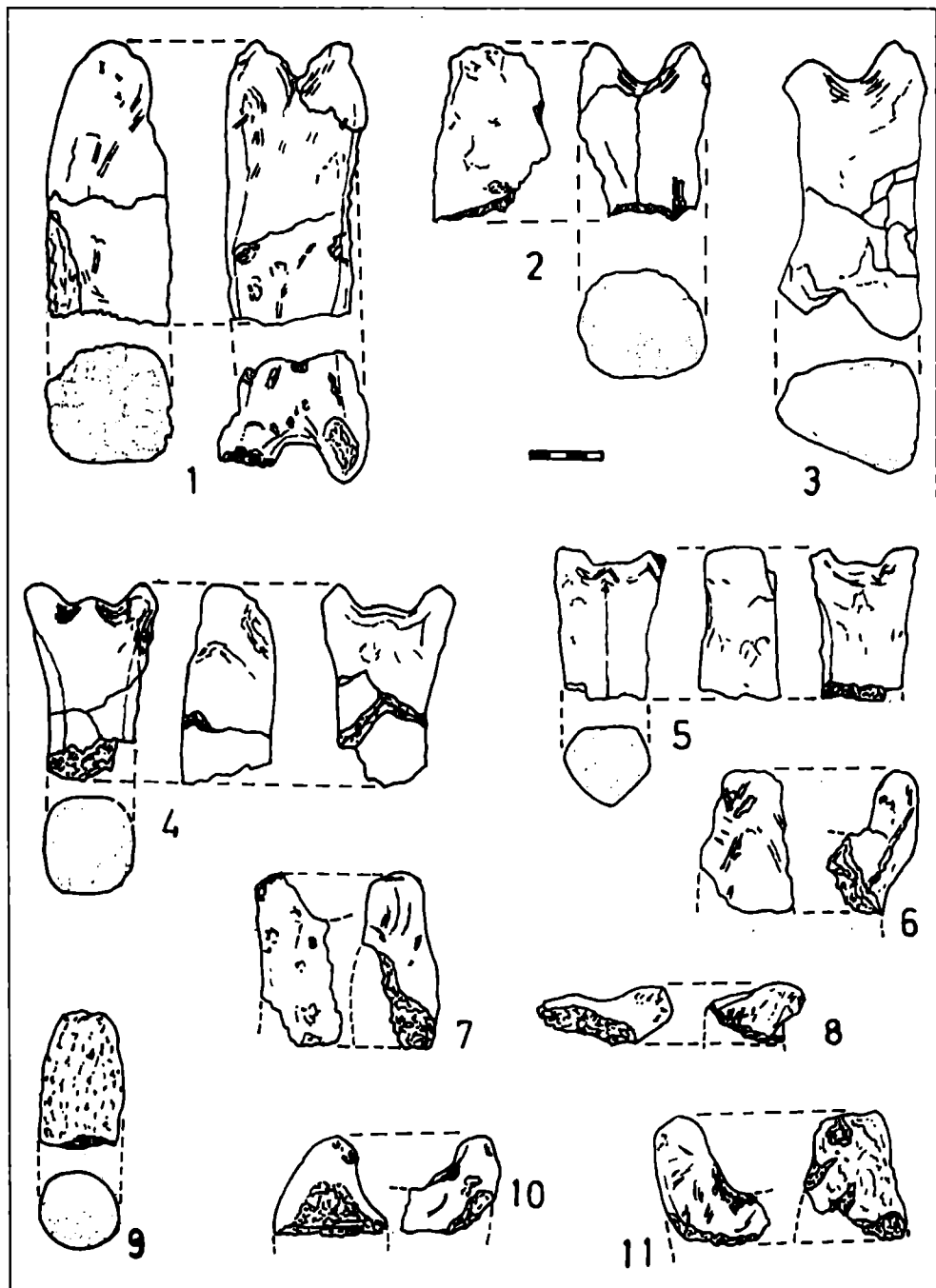
Planșa V Ceramică lucrată la roată descoperită în B 1b.

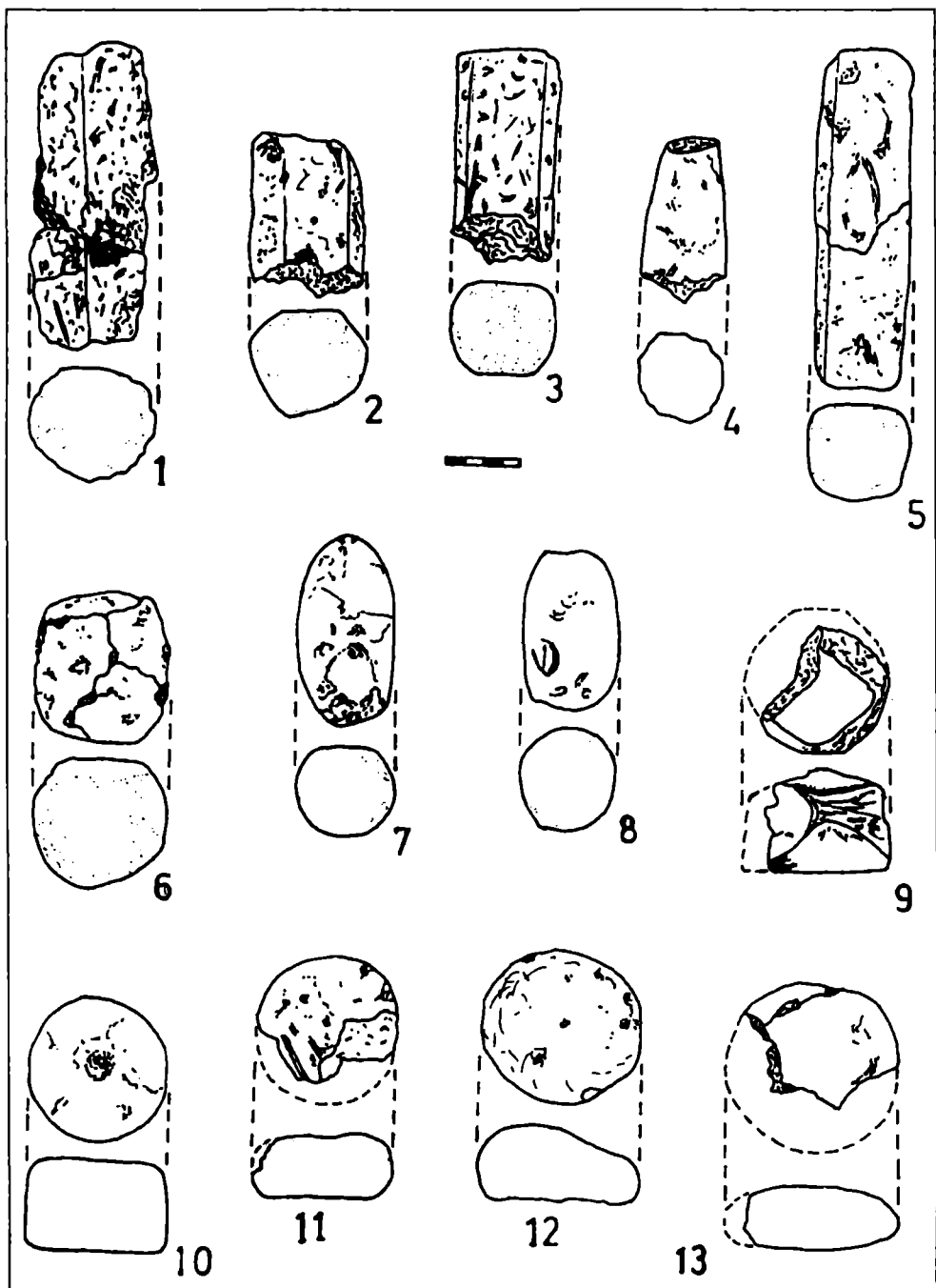
Planșa VI Ceramică modelată cu mâna descoperită în B 2.

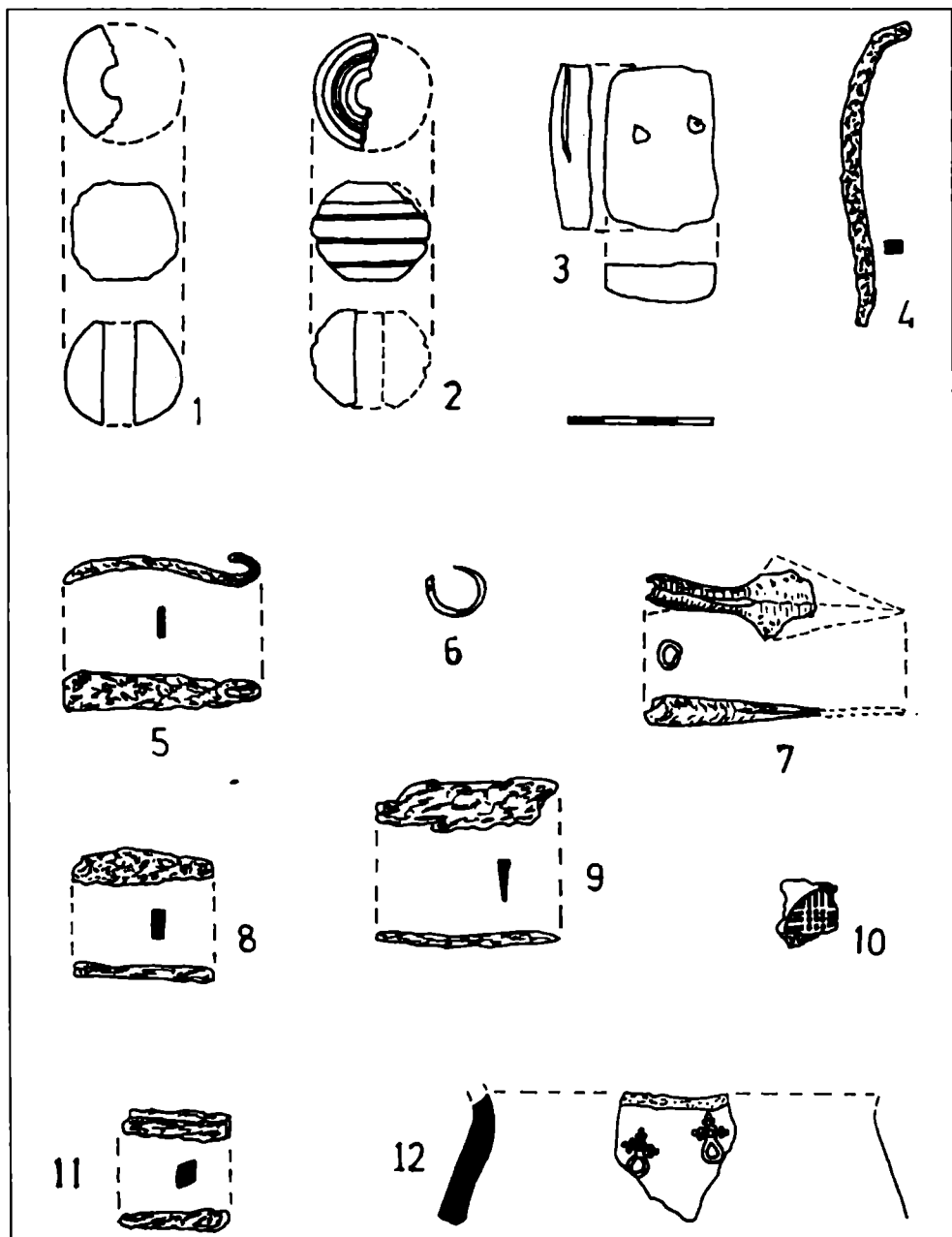
Plăşa VII Bordeiu 2. Vas din secolele II-III, lucrat la roată din pastă cu nisip, arsă cenuşiu, antrenat în umplutură (1); Fragmente de oale-borcan lucrate la roată, produse în mediul autohton (2-7, 9-14); import romano-bizantin (8).

Planșa VIII Vălătuci bifurcați: 1-3, 5, 6, 8, 11 din B 2; 4, 7, 9-10 din B 1b.

Planșa IX Vălătuci descoperiți în bordeiul 2

Planșa X 1-2 fusaiole; 3. piesă paralelipipedică; 4. bară îndoită; 5. scoabă; verigă din tablă; 7. vârf de săgeată; 8, 11 unelte; 9. lamă de cuțit; 10. piatră de râu care are gravat un motiv cruciform; 12. oală-borcan modelată cu mâna cu amprente de pandantivi stelași. 1-3, 12 – din lut ars; 4-5, 7-9, 11 – fier; 6 – bronz; 10 – piatră.